

Nagy és főurainkhoz.

Bizony nagyot változott a világ.

Ennek egyik, nem mondom: legfontosabb, de bizonynyal egyik legjellemzőbb tanúsága, hogy a közérzület fölismerésében a hőmérő higany óragépszerű csálhatatlanságával versenyző kiadók, szerkesztők kizárólag a főuri rend számára közlőnyt alapítani czélszerűnek vélik, és ez a vállalat valóban czélszerűnek is bizonyul és mint ezen közlőny példája is mutatja: kelendőségnek örvend, virágzik.

Gondolkoztam e vállalat cselekvőségének, közhasznóságának kérdése fölől, és bár, megvallom, eleinte nagyok voltak ez iránt kételyeim, de végre megtalálni véltem azt az archimedesi pontot, melyre illesztve e közlőny programját, e vállalat igen is üdvösnek tűnhetnék föl s jelentős eredmény reményében működhetnék.

Szabadelvű, sőt demokratikus fölfogást nyilvánítok, azt vallva, hogy a közvélemény ritkán csalódik, legalább is a hazai viszonyok fölfogásában, melyekhez kétségkívül inkább ért, mint a széles ismeretek halmazát igénylő külügyi dolgokban.

Az pedig tagadhatlan tény, hogy a közvéleményben ez idő szerint a nemesség, sőt általán az aristokratia magasabb fogalmával szemben egészen más, szinte átellenes hangulat nyilvánul, mint ez-élőtt három-négy évtizeddel.

Ok nélkül ez nem történhetik. Kell e fordulat alatt valami nagy igazságnak rejlenie.

A vagyonos nemesség, a főrend mai nap szinte legnépszerűbb eleme az országnak. A középosztály, a közvélemény szülő anyja, mint egy hystericus nő, mintha csak tudatára ébredt volna nagy betegségének, mintegy kétségbee-

látszik saját ereje, illetőleg erőtlensége fölött és úgy tekint a felsőbb osztályokra, mint a kátyuba rekedt szegény ember, a ki egy arra hajtó nagy uri fogattól várja megmentésének nagylelkű tényét.

közpályán. A küzdelem a létért soha még e hazában nem volt ennyire keserves.

Hasztalan lármaünk e miatt, hasztalan vetjük egymás szemére e bünt. Nem használ semmit, bár mindnyájan elhisszük, hogy

igy van. De körülbelül mindnyájan e sodorban uszunk, nem örömet ugyan, de kénytelen-kelletlen, mert az egyes nem állhat ellen ez elemi erővel ragadó áramnak.

Csak a nagy hajók birnak elegendő sullyal, gőzerővel, hogy ha kedvük, hajlamuk tartja, ellentálljanak e sodornak, és szemközt is haladjanak ennek irányával.

Vagyis azon szerencsés osztály, a kedvező sors azon boldog választottjai, a kiket öröklött nagy vagyonuk a létért, sőt a hiuságuk kielégítéseért való küzdelem *főle* is emel.

Az egyedüli *függetlenek*, illetőleg azok, a kiknek a legcsekélyebb erőfeszítésükbe kerül, hogy függetlenek legyenek minden irányban. Mert hiszen Diogenes is független volt, de mibe került neki? Ilyent csak is egyet ismer a történelem.

A csak kissé avatottabb olvasó, közéletünk folyamat figyelemmel kísérve, a lapokból is nem mindjárt kitalálja: a köztéren szereplők legtöbb politikai lépése, a személyes, önző érdek mely indokára vezethető vissza? Minden szó, minden legkisebb cselekmény haszonleső számításból, olykor egy kissé közérdekből is (ha ez egyez e személyessel), de *kizárólag* ebből (a hazafiasból) vajmi ritkán, a személyes érdek *ellenére* pedig tán *soha* sem történik.

Ugy tetszik ennél fogva, hogy a közerkölcsiség nemesebb irányba terelésének kezdeményezésére a lökés ez idő szerint leghamarabb a magasabb osztályokból indulhatna ki.

MÁRIA VALÉRIA FŐHERCEGNŐ.

Panaszkodunk a közerkölcsök romlottsága miatt, tapasztaljuk, hogy önzés, személyes érdek, vagy mondjuk ki azonnal a legtalálhatóbb szót, a megdrágult *kenyér* keresetének szempontja vezet mindenkit a

Bizonyos, hogy egy lángeszű prófétai egyéniség szokta előidézni az ilyen fordulatosakat. De a példa hatása is nagy volna, ha egy nagy ember helyett e példa egy egész testületből indulna ki.

Széchenyi 1825-ben, mikor föllépett a magyar akadémiának tett adományával, még csak homo novus volt, de mennyire fölrázta ez egy tettével a nemzet alvó önértését!

A nagy nevek és vagyonok, tőkék birtokosai mehetnének elől abban, hogy mutatnának tiszta, önzetlen hazaszeretetet, magasztos, nemes erkölcsöket, eszmékért való lelkesedést, önfeláldozást!

Ha már most jelszó, hogy szükségünk van monarchiára, (magyar nemzetiségi szempontból), és a monarchiának szüksége van az arisztokratiára, mutatnák meg, hogy meg is illeti őket a vezérszerep, és képesek megmenteni, fölemelni a hazát!

Talán közéletünk terén nincs elég parlag, melynek belterjesebb művelése, kulturánk épületébeu hézag, melynek betöltése anyagi segítséget ne kívánna?

Hiszen látjuk, hogy középrendünk mily várakozással, mily tisztelettel tekint rájuk. Akárhol társulat, egyesület, társaskör alakul, annak élére főurat keresünk. Tudományos, politikai, üzleti, művészeti vállalatok, intézmények élére elnökül, csábító, sokat ígérő czégérül mágnást állítunk.

A középkorban sem volt időszak, melyben az arisztokratiának ily kitüntető szerep, ily nagy föladat jutott volna!

Mig nyugot-európaszerte a socialismus a kiváltságos osztályok hegyeinek elsimitásában munkálkodik, mi az arisztokratia cultusának valóságos renaissance korát éljük!

Főurainknak föl kellene ismerniök és megragadniök e szerencsés pillanatot és meg kellene felelniök az annyi jelben nyilatkozó várakozásnak, hogy nymbuszuk tőkéjét növeljék a kevésbé kedvező politikai időjárásra.

Mert valószínű, hogy nem tart ez a kedvező hangulat örökké, és kiváltképen, ha e kínálkozó szerencsés pillanatot — nemesebb, hazafiasabb, «szellemibb» természetű sport-ok mellözésével — elszalasztják!

Vajda János.

A főrendiházi reform-kérdése.

Az 1848-diki törvényhozás demokratikus és népképviseleti alapokon szervezve a rendi alkotmányt, megelégedett azzal, ha annak tulajdonképeni organumát a megváltozott új igényekhez idomítja át, de őrizkedett annak a fontos, alkotmányos szervnek funkcióját bolygatni meg, melynek szükségét teljesen átértékelte s melyet összes történeti fejlődésünk meghazudtolása nélkül nem helyezhetett volna hatályon kívül.

Igaz, hogy újabb törvényhozásunk nemely elvei azóta ellenmondásba jöttek és

kellett hogy jöjjenek azokkal az alapokkal, melyeken régi főrendiházunk épült. A felekezeti egyenjogúság, a születési kiváltságok megszűnése, oly eszméi a szabadelvű politikának, melyek gyökeresen átalakító erővel bírnak mindazon intézményekre nézve, melyekkel érintkezésbe jönnek. De mindez ideig ez ellenmondások sokkal formálisabbak voltak, semhogy belőlök lényegesen zavaró momentum támadhatott volna a politikai életre.

A kérdés, mely ily módon előnkbe ötlük, az, hogy mi célja tehát voltaképpen a főrendiházi reform kérdése fölvetésének, és egyáltalában, hogy van-e ma arra aktuális szükség, hogy egy oly intézménynek felforgatásához nyujtsunk kezet, a mely intézmény bolygatásával a magyar nemzet jogait nyirbáljuk a mire pedig arisztokráziánk legujabban tanúsított magatartása a legkevésbé sem adott okot. Ertenők a dolgot, ha az volna a mozgalom célja, hogy minden történeti alap elvetésével nyílt és bevallott szenátust szervezzen francia vagy amerikai mintára. De a javaslat a nélkül, hogy erre vállalkoznék, nem látszik egyéb szándékot elárulni, mint azt, hogy a főrendiháznak, épen mint arisztokratikus, törvényhozói testületnek értékét devalválja s ilyképpen egyenesen az arisztokrácia ellen intézze burkolt csapását.

Nemzetünk sok politikai viszontagságon ment keresztül; volt idő, mikor török, osztrák parancsolt, a magyar ősök vérével szerzett hazán s idegen absolutismus járma alatt görnyedett a szabad szó és akarat. De a kamarillák legsötétebb napjaiban sem jutott soha eszébe e haza és alkotmánya legesküdtebb ellenségeinek sem, hogy azt az intézményt bolygassa, mely a nemzet vérével forrt össze, s mely leg-sarkalatosabb jogait biztosítja annak a magyar arisztokráciának, mely soha sem hiányzott a népvédelem soraiból ott, a hol pénzzel és vérrel kellett áldozatot hozni.

De hát ki is követeli ma a főrendiház újjászervezését, honnan árad ki a szükség szava, mely a meglevő alapok eltörlését sürgeti? Ha Magyarországon nyílt forradalmi szellem izenne is harcot a történeti okok minden hagyományai ellen, értenők a kényszerűséget, mely a főrendiházi reform kérdését előidézi. Ha a nemzetiségek támadnának föl azzal a nyílt szándékkal, hogy részt követeljenek magoknak egy oly törvényhozó testület konstituálásában, mely eddigelé minden ízében magyar és histriai tudott maradni, s a főrendiháznak egy a nemzetiségi politika szellemében megejtendő reformja képezné az alku tárgyát és elengedhetlen föltételét, — szintén érthető volna az egyezkedés oly mederbe terelése, melyben a főrendiház eme magyar és történeti jellege lenne az út. De Magyarországon soha sem voltak az arisztokrácia és demokrácia között kevésbé feszültek az ellentétek mint ma, s egyelőre a nemzetiségek is megelégedetteknek látszanak a politikai kedvezményesítés azon mértékével, mely apróbb vállveregetésekben és simogatásokban vagy a kormányok kényeztető udvariaskodásaiban esetről-estre nyilatkozik. S ha ime két ily nagy és fontos tényező, melyeknek pedig egyedül és igazán állana érdekükben a főrendiház újjászervezését sür-

getni, nemcsak hogy semmi kifejezést nem ad ily irányu igényeknek, de még a fölvetett két kezdemény is meglehetősen közönyösen és érintetlenül hagyja — akkor aligha tudná valaki megmondani, hogy mi hát a cél tulajdonképpen, mely a főrendiházi reform kérdését sajtóban, parlamentben és kormányirodákban egyszerre olyan égető szükségüvé fujta föl.

A magyar arisztokrácia irányadó elemei rég megbarátkoztak azzal az eszmével, hogy a közélet és tudomány kitünőségei is helyet foglaljanak közöttük. Nincs kifogásuk sem a törzstelen fölvergődötték, sem azon felekezetek képviselői ellen, a kikről még nem régiben azt a törvényt hozták, hogy «comburantur.» Mi több, az adócenzus ellen sem hozható fel alapos elvi kifogás. Csak az, hogy a cenzus 3000 frtnyi évi adóban állapittassék meg, tünhetik olyformán föl, mint egyenesen a tőkének nyujtott kedvezmény. Mert ha kétséget nem szenved is az, hogy a ház tekintélyét és egyáltalán az arisztokrácia dícskörét tetemesen fogja tágítani, ha a rendnek, kétesebb viszonyok közé jutott tagjai távol tartatnak a törvényhozás fontos és független politikai aktusától; de akkor is elég a célra a cenzus oly fokának megszabása, a mely fok mellett valaki a fennálló társadalmi fogalmak szerint tisztességesen és függetlenül élhet. A 3000 forintos adócenzus a főrendiház eddigi tagjainak körülbelül $\frac{3}{4}$ -edét s lehet hogy épen leghivatottabb $\frac{3}{4}$ -ét fogja megfosztani törvényhozói tisztjétől, a mely körülmény mellett nagyon kevésbé biztató az a kecsegtetés, hogy az élethossziglani kinevezéseknél az első alakuláskor figyelem lesz fordítandó azokra, kik a főrendiházban birt jogukat a javaslat értelmében elvesztik, ha ugyan az utolsó három év alatt a főrendiház üléseiben rendszeren részt vettek.

Am a főkérdés minden körülmények között csak az marad, hogy létezik-e ugyan érezhető politikai szükségesség arra, hogy ily mélyreható változást a kockázat minden felelősségével léptessen életbe a nemzet egy oly öröklött instituczióján, melynek tiszteletreméltósága előtt még eddig minden csapásra emelt idegen kar megtörött? Ha igen, ugy rajta? vitassuk meg a módozatokat, melyek mellett ez a legcsekélyebb rázkódás és jogcsorbitás mellett végbemehet. De ha nem, akkor nincs és nem lehet egyéb szavunk, mint tévesztett célnak, kockázatos és indokolatlan kalandnak tekinteni azt a felülről jövő mozgalmat, mely ma a főrendiház újjászervezését célul tüzi ki. Gr. K. B.

A Vendée.

Irta ZAY MIKLÓS GRÓF.

„Beszélék távol ország
Tavaszaról néked...“

IV.

Kicsiny a ház, de nagy boldogság lakik benne. Az udvaron baromfisereg hápog, sivít, szaladgál, benn a házban pedig izgómozgó gyermeknép fogja körül a dolgozó háziasszonyt. Háromfelé van osztva a szegényes lakás; az elsőben főzik meg az istenadta ételt, a másodikban költik el s ott térnek azután pihenni buzgó ima után. A harmadikban a család legjobb barátai,

a tejadó és igavonó háziállatok laknak. Azonban még a fal által sincsenek egészen elválasztva gazdáiktól, néhány ablak van abba vágva, melyen át a barom bedughatja fejét a szobába s ehetik az ablak alá erősített jászolból. Olyan oszt' e fej, mintha a szoba falára akasztott, keretbe tett dombormű lenne.

Az egész lakás hasonlít némileg a magyar paraszthoz, még a tágas kemence is ott meredez, csak a dunnahegy nem öleli benne a mestergerendát, mint a havas az égboltot.

Nincs arra szükség az enyhe éghajlatú Vendée hótalán telében.

A konyhában ott áll a fazék, esupor, lábas, meg a tulipántos tál, s ott függ azok födele zsinigre akasztva, a legszebb rendben.

A szobában a tölgyfa asztalon, faragott székeken kívül, néhány szentképen akad meg a szem, melyek mintegy nemtők gyanánt Chambord gróf arczképét veszik körül. Az előbbieken mögé szentelt bárka van téve, az utóbbiról fehér szalag csüng le; ezek a vendéi pár talizmánjai.

Sablesból Laroche-nak utaztam Fontenay felé. Baromtenyésztésre valló, legelődús táj váltakozott dombokkal, míg végül Luçon felé a földhullámok mindenfelé ellapultak s beértünk a Vendée alsó részét képező mocsaras síkságra, a Marais-Vendéenbe.

E róna legnagyobb részét keresztül-kasul futják a csatornák, mert földje éppúgy, mint Noirmoutiers szigetét és Beauvoirét újabbkori lerakódás lévén, majd minden tavasszal elöntetik az árvizek által. A váltóláz nem ritka egész területén.

Itt léteznek a marais salantok, vagyis valóságos sótermő földek, medenczék, melyek olyformán vannak berendezve, miszerint dagály idején fölvegyék a tenger vizét, de apálykor vissza ne bocsássák azt. Az ember a sós vizen megosztozik a nappal és a földdel, emezek szivják fel a vizet, amaz pedig elviszi a sót. Luçon egyik nevezetes városa nyugati Franciaországnak. Püspöki székhely, mely egykoron falai közt látta Richelieu bibornokot, a francia arisztocratia esküdt ellenségét és megalapítóját a Bourbonok abszolutizmusának, mely majdnem másfél századig vágta maga alatt azt a fát, melyet utóbb vele együtt Mirabeau és követői döntöttek ki. Az udvaronczevá lett nemesség által magára hagyott nép minden vérengzése a kényuralom ellen, Richelieu politikájának egyik főfő eredménye. Luçon is azért választá püspökségül, hogy kikémlélje az e vidéken nagy számmal lakott protestáns urakat.

Luçon pompás székesegyházában a közep- s az ujkor öt százada járult a maga izlésével; egyes részletekkel a góth stílus fénykora éppúgy képviselve van benne, mint a renaissancet követett kontárkodás. Karesú tornya, ez a messzire feltűnő, ezifra obeliszkszerű, valóságos Szt-István-tornya a Vendéenak. Fénylik rajt' a hagyományos gall kakas, melynek kétfajta szenvedélye mai napig is oly jellemző a francziákra nézve. Távolban egy haris karmesterkedése alatt néhány száz béka adott hangversenyt; a bokros síkság felett pedig egy olyv keríngett, mint a pipából kieresztett füstgyűrű. Ennyit tarték meg az egész útból, melyet Velluiren át Fontenayig megfutottunk.

Fontenay-le-Comte ódon házakkal bíró város, melyben összpontosul a Vendéenak

egész történelme. Nyilegyenes, újabbkori főutcájába érve bementem egy kis dohánykereskedésbe, hol épp három becsületes nyárspolgár bibelődött az elmúlt hét krónikájával. Szokásom szerint kérdeztem tőlük egyet-mást s mikor megtudták, hogy idegen vagyok, majdnem kényszerítettek reá, hogy ciceronékul fogadjam el őket, a mi nem volt az első eset itteni tartózkodásom óta. Az egyik déltől alkonyatig vezetett engem a kis városka minden részébe s akkor is alig birtam rávenni, hogy végtére saját dolgai után nézzen.

Aki Fontenayt látta, annak lehet fogalma arról, milyenek voltak a francia kis városok négy-öt századdal ezelőtt. A rajta keresztül hömpölygő Vendée folyó két partján egész csoportja van az ódon épületeknek, melyek gyakorta csinos szobrokkal, vagy erkélyszobákkal vannak ellátva. Egykor a vendéi nemesség színe-java ezekben töltötte nyugodtabb óráit.

A város nem egyéb, mint hosszú sorozata az úri lakoknak; a hétszilvafás nemestől egészen a hatalmas főnemesig, a legtöbb vendéi úrnak volt egy kis palotája a tartomány, illetőleg kerület* ezen régi központjában. Hanem a hosszas háborúk, forradalmak alatt a történelmi nevek viselőinek jó része elenyészett: századunkban pedig itt, éppúgy mint Franciaország többi részeiben a pénzvilág kezdé kiszorítani a főnmaradt nemesi családokat.

— A világ forgásának szigorú törvényei vannak, — mondá nekem e tárgyról szólva egy vendéi úr, — a francia szatócsnépet éppúgy fogják kiszorítani a bevándorolt németek, illetőleg német zsidók. A világ soisdisant közepében már nagyon is kézzel fogható a kezdet.

A fontenayi családok emléktárgyaiból egy szenvedélyes műtörténész és rajzoló, M. de Rochebrune sokat gyűjtött össze Terre-Neuve nevű kastélyában, hol ritka buzgalommal javítja, festi, pótolja az elromlott tárgyakat. E kastély maga is régiség, egykor Rapin Miklós (1540—1608) francia literátor tulajdona volt.

M. de Rochebrune múzeumában az őskori ezelta kő-dárda végektől s a római bálványoktól fogva az ujkori alabárdig s szentképekig minden korbéli emléktárgy, festmény, szobor stb. található. — Látni ott márványból faragott, térdelő fehér nőalakokat, kik azelőtt valamely kőkoporsó fedelén imádkoztak szótlan s hidegen, a lábuk alatt porladó képmásuk lelki üdvéért.

Nagyszerű faragott kandalló a régiségek legbecsesebbike. M. de Rochebrune az egyik lehanyaglott dicsőségű fontenayi úri lakból szerezte, s az oldalán meredező furcsa renaissance stílusú szörnyeket, az össze-vissza tört kővirágokat maga egészíté ki. E munkára is ráillik a közmondás, hogy ki minek nem mestere, hóhérja az annak.

A derék tudós laka után Fontenay többi emlékeihez s épületeihez vezetett becsületes kalauzom. Megjegyzem, hogy a város házai úgy fehérlelenek egy domb oldalán, mintha tógás rómaiak ülnének egy amphiteatrum padjain. A domb alján folydogáló Vendéen a keretbe jól illő középkori hid a pont des Sardines vezet által.

* A régi államforma alatt Vendée a Poitou-nak volt egyik kerülete, ma önálló département. A vendéi harcban az egész provincia, sőt Bretagne-nak jó része is részt vettek.

A tizenötödik században épült a város Notre-Dame nevű temploma. Kortársa a régi várnak, melynek szomszédságában barnul egy renaissance korbéli csinos kőkut s ettől kapta első, nevét Fontenay-le-Comte. Neve második részéhez Alfonz, poitou gróf által jutott.

A százéves háború alatt szinte heves küzdelmek folytak le Fontenay körül s a tizenegyedik század közepén az angolok kezébe került, kiktől csakhamar Du Guesclin foglalta vissza.

Kálvin hitelvei jó talajra találtak az egész Vendée-ben s 1534-ben egy fiatal parasztleány, Marie Gaborit prédikálta az új hitvallást, sőt kiállott Fontenayban vitatkozni egy ferenczrendi baráttal is. Utolsó szavai persze a máglyán hangzottak el.

A vallásháború nemsokára lángba borítá az egész tartományt. La Noue a Vaskezű, a protestánsok egyik feje Fontenay diadalmas ostromában veszté el kezét, mely helyett — a monda szerint — aztán vaskezet tetetett föl magának, éppúgy mint Goetz von Berlichingen. A Vendée régi székhelye sokszor került még katolikus, majd protestáns kézbe. Navarrai Henrik személyében ostromolta meg benne a liga párthiveit s halála után Condé herceg és XIII. Lajos közt 1615-ben itt történtek meg az előleges alkudozások a londoni békéhez.

Az 1793-ik évben a vendéi szabad csapatok Bonchamps Lescure, La Rochejacquelein, e három hősi marquis vezérlete alatt Fontenay-nél szenvedtek vereséget, a háromszinű lobogósok részéről. A parasztkatonák leverten szóródtak szét. De nemsokára újra fölbuzog bennük a celtagall vér, Agra püspöke új lelket önt beléjük s mert az utóbbi vereséget a Chataignerieban általuk elkövetett rendetlenségnek tulajdoníták, elnyerik az értük való bűnbocsánatot. A vezérek e szavakkal vezetik vissza őket Fontenay falai alá:

— Gyermekeim, nincsen több puskaporunk, az ágyúkat bottal kell majd elfoglalni. Miként gyakran előfordult, nem volt náluk több lőszer, csak négy töltés minden puska s három löveg minden ágyú számára. Chalbos tábornok erődítményei mögött várta őket hadserege élén, öt tábornokkal s hét képviselőjével a népnek. Lescure a balszárny parancsnoka harmincz lépéssel csapatja előtt halad, egy hat ágyúból álló ütég lövései rongyolják össze ruháit.

Látjátok, kiáltja, nem tudnak lőni!

A vendéiek futólépésben rohannak előre, utjokban egy keresztre találnak s térdre hullnak előtte.

— Hagyjátok őket imádkozni! mondja Lescure a tiszteteknek, kik előre unszolják a király katonáit.

Fölállnak végre s a parancsnok megsarkantyúzza lovát, nehogy emberei megelőzzék. La Rochejacquelein egy támadása dönti el az ütközetet. Lescure messze csapatai előtt, egyedül megy be a városba, Bonchamps és Foret követik őt a veszélyben. Egy kék katona visszalő futtában s Lescure karját egy golyóval által fúrja; hanem a város el van foglalva s a vendéi elfogottak ki vannak szabadítva. Fontenayben negyven ágyút, négyezer embert, hét-ezer puskát és húsz tonna puskaport foglaltak el. Addig a foglyokat pusztá becsület szóra szabadon bocsáták. Ezentúl elhatározták, miszerint levágják hajukat, hogy aztán

felismerhessék őket. A köztársaságiak fejtek vágta le nekik. — Igy írja le egy francia író az emlékezetes fontenayi csatát, melynek színhelyét udvarias vezetőmmel bejártam.

A forrás nem szűnt még meg, mikor szivességeért meleg köszönetet mondva, eltávoztam körülnézni Fontenay környékén. Soká járkáltam össze-vissza, pihenőt tartva a vendéi pörök házikóinál, hogy leírásukat e fejezet kezdetétől használjam fel.

V.

Sables a romantikus költészet, a hajósok, Fontenay a történelem, a nemesség, Luçon az egyház, Laroche-sur-Yon a köztársaság, Pouzauges és Mortagne pedig a «chouannerie», a vendéi parasztság hazája. — A vendéi föld népe szereti Luçont, tiszteli Fontenayt és szíve mélyéből gyűlöli Larochet.

Fontenayból tettem az utolsó kirándulást a Poitou erdőkoszorúzott hegyi vidékének, a Bocagenak szívébe. A nagy vendéi küzdelem igazában e tájon, a Machecoul környékén s a Poitou többi részeiben folyt le.

Lachaise-le-Vicomte állomás után a lachaisei erdő szélén metszi át a vasuti töltés. Az egész környék erdőségeiben van még elég vad, hanem a nagyszámú orvvadász naponta tizedeli őket s többnyire büntetlen, mert az idevaló urak politikai okoknál fogva nagyon kimélik a parasztságot.

Fontenay állami erdeiben, hol a nemes vadak szinte tanyáznak, a francia előkelőségek szoktak olykor parforce-vadászatkat tartani.

Mennél tovább megyünk, annál nagyobb dombok rohannak el vonatunk két oldalán, néha gránit sziklába vésett vályúban zakatol gőzkocsink, máskor egy-két percze megint sikszágon kigyózik által. A vendéi pásztor dalát hozza el olykor a szellő, azon bús nótájú, naiv románczot, melylyel a parasztleány fogadja városi szolgálatból, városi piperével hazatért kedvesét:

— De jobban állott neked a sabot, mint most e szűk cipők!

A régi kastély Chantonay maradt még el hátunk mögött, míg a Bocage mélyén elhagytam a gőzöst.

Különös régi templom, különös régi házak ülnek a hegy lejtőjén, meredek utcákat képezve, hogy az ember szinte a magyar felvidék valamely bányavárosában képzele magát. A házak fölött, a hegy tetején, annak sapkája gyanánt kis erdőcske zöldül, egykor bizonyára szentelt ligete a druidáknak. Isteni csodának van benne olyan tölgyfa, melynek törzséből friss ivóvíz a «farkasok forrása» buzog ki. Ilyen Pouzauges.

Délelőtti nap nézett le az égről, mikor a várost bejárva, annak elmaradhatatlan várománál tettem egy látogatást. Az agg, feudális sas fészekből már csak egyes romdarabok, rom-tornyok daczolnak a viharokkal, tetőtől-talpig befutva repkénynyel, mind megannyi középkori lovag, ki zajos élet után felült a szerzetes csuháját. A középső torony-romban még ott tátong az oubliette meg a nagy, földalatti börtön, óriási száj gyanánt, mely sok boldogságot nyelhetett el valamikor, míg őt magát is szétrágtá az idő vasfoga. Utolsóknak a fehérek által elfogott kékek hűseltek benne.

Gyönyörű kilátás nyílik innét a hangyabolyszerű dombok soraira, miket az ide-

való nép önérettel nevez vendéi Alpesekek. Ámbár nincs köztük egy se, mely a háromszáz métert túlhaladná.

Jobbra látszik tőlünk Le Herbiers s azon túl a 231 méter magas Mont des Alouettes, melynek hét, messze vidékre ellátzó szélmalma kerekeinek különböző elhelyezése által a távirónál is jobb jelző volt a guerilla harcokban. E kis hegyen a Berri és d'Angoulême herczegnők szép, gothikus kápolnát építtettek a vendéi névtelen hősök emlékére.

Ellentétes irányban Reaumur födelei látszanak, elfödve a hasonnevű híres természettudós lakát, ki itt elmélkedett az örök törvények felett. Eme vidék erdeiben mai napság találni még földalatti menedék helyeket, hova a vendéiek nagyobb veszély idején elrejtöztek, hogy kedvező alkalommal ismét előrohanjanak s tönkre verjék a kék hadakat, melyeket folytonos borzadálylyal töltött el e földalatti harc. Nehány évvel ezelőtt egy odvas fatörzsben puskát meg emberi csontvázat találtak s a mint vélik, egy oda rejtözött chouanéi voltak azok. Egy chouanéi mondom, mert így csúfolták a felkelőket az általuk jelzésre használt bagoly- meg csuvis-kiáltás miatt.

Felkúsztam a már említett erdőcskébe s onnét kezdve bebarangoltam a közelben elterülő fás vidéket, s annyira elmerültem a hegyen-völgyön viruló természetbe, hogy csak későn vettem észre, miszerint a mély erdei utak közt eltévedtem. Ekközben az eső is permetezni kezdett.

Vagy félórája szaladgáltam fel s alá nem akadva sehol emberi lényre, mikor türelmem fogytával elkedvetlenedve terültem el egy vad körtefa alá.

— Hiába mondja ön nekem e dolgokat, az anyag csak anyag s benne rejlik mindaz, amit mi életnek nevezünk. Ha egyszer meghaltunk, vége mindennek.

— De hát akkor minek élünk?

— Tudja ördög...

— Ime, uram, ön hisz démonokban, tehát hisz olyasmiben, ami az anyagon kívül van!

— Csodálatos, kiáltám felugorva, immár már harmadszor találkozunk!

Mondanom se kell, hogy noirmoutiersi ösmerőseim voltak, kik közül a katolikus ur Socratestől csent logikával akarta lepipálni hitetlen társát.

Hosszasan elmondták, hogy ők szinte eltévedtek. Végül az igazhívó, ki nagy, barna esernyőjével nagyban hasonlított valami teknősbékához, leheveredett a fűbe s egy papi breviáriummal akarta agyonüttni az időt, a vézna materialista pedig csigákat keresett, melyek a rövid eső után mindenfelől előtűnedeztek. Nehányat jóízűen elnyelt, majd rózsából tüzet rakott s nedves kalapját szárítani kezdé mellette.

Egyszerre megmozdult mögöttünk a bokor, egy puskás férfi bontakozott ki belőle és spártai rövidséggel fölkerete a materialistát, hogy tüstént oltsa el az égő anyagokat, mert de *** úr birtokán tüzet nem szabad rakni.

— Hát ön nem tudott előbb jönni, majd a tüdömet kikiabáltam segítség után.

— Nem hallottam semmit. Különben is nyomában jártam egy farkasnak, mely napok óta erre kujtorog.

Azzal útba igazított Pouzauges felé.

A pouzaugesi nép néhány protestáns embert kivéve (400 lélekből álló kálvánista egyház van itt) majd kizárólag a jobbpárt-hoz tartozik. A vendéi harcokról sokféle hagyomány maradt fenn köztük s ezek egy ponton mindig találkoznak, t. i. hogy a köztársaságiak cselszövény által semmisíték meg a királyi sereget.

Történelmileg annyi áll, hogy a Charettek legyőzésére kiküldött Hoche tábornoknak okos elve volt: többet észszel, mint erővel. Ő a fölkelőket nagy engedmények árán kibékítette, hanem a feltételek csak addig tartattak meg, míg a vendéi nép újra bele nem szokott a nyugodalmas, házi életbe s nem kezdé elveszíteni régi, nagy harczkedvét.

De a tüzesebbek újra fegyvert ragadtak. Erre Hoche erődítvényei által a Vendée körül vont gyűrűt egyre tovább tolva a tartomány szíve felé, a fölkelő sereg töredékeit kelepczébe szorítá s végül nagy erővel összezúzta.

Alkonyat felé mondtam Isten hozzádot e vidéknek. Hús esteli szél kuszálta hajamat, ugyanaz tán, mely a hősi halállal kimult Charette, La Rochejacquelein, Cathelineau, Lescure, Bonchamps, d'Elbée sirjain lengeti a fűszálakat.

VI.

Hogy a vendéi háborúban kiontott vér eredmény nélkül maradt, hogy a Charettek és La Rochejacqueleinek diadalai a költészet országán kívül nem termették meg a maguk gyümölcseit, az főleg az európai szövetkezett hatalmaknak tudandó be érdemül. Ha a helyett, hogy a belga határon katonásdit játszanak s pazarolják embereik véréit, néhány municziós hajót vagy egy Bourbonházi herceget küldenek a fölkelő Poitou partjaira, egészen más fordulatot vett volna a dolog.

A fiatal köztársaság lelkesült harczosait nem elcsépelte rutinena, hanem a még lelkesültebb, még fanatizáltabb vendéi hősök támogatásával kellett volna legyőzni. A theoriát, mint mindig, legyőzte a genie; az önérdék hajhászása felett diadalt aratott az önfeláldozás. Egyedül a Vendée szenvedett. Pedig remegett tőle ugyanazon köztársaság, melytől később, Albiont kivéve, egész Európa megsemmisülve kérte a békét.

Poroszország a 20 ezernyi mainzi őrséget azon föltétel alatt engedte szabadon kivonulni, ha többé nem fog küzdeni a szövetségesei ellen. A nemzeti convent egyszerűen a Vendéebe küldte őket, Kléber, Marceau s a többi jeles főtiszt alatt. A poitoui polgárharcznak és La Rochejacquelein győzelmeinek nagyrészt e válogatott had vetett véget, de a gyönyörű mainzi őrségből alig vonult el innét egy-két ezer.

Clisson előtt értem el ismét a vendéi határt, a hol Lescure marquisnak a köztársaságiak által fölégetett kastélya romokban mai napig is fennáll. La Rochejacquelein épp itt tartózkodott sógoránál, Lescurenél, mikor a parasztek eljöttek s erővel rávették, hogy vezérük legyen. Ekkor mondá a fiatal vitéz e gyönyörű szavakat:

— Mes amis, si mon père était ici, vous auriez confiance en lui; pour moi, je ne suis qu'un jeune homme: mais si j'avance, suivez-moi; si je recule, tuez-moi; si je meurs, vengez-moi!*

zám.
s em-
nista
ppárt-
kféle
k egy
gy a
isiték
aret-
rnok-
mint
nyek
csak
nép
házi
nagy
dtak.
endée
va a
redé-
róvel
dot e
haja-
l ki-
athe-
sir-
vér
ettek
ölté-
eg a
rópai
e ér-
áron
reik
egy
lkel
latot
osait
lel-
ősök
. A
; az
tt az
dett.
rsa-
gész
éget
kivo-
svet-
ysze-
ber,
. A
que-
ntott
ünzi
ezer.
dési
köz-
nok-
leim
nél,
vet-
lá a
vous
ne
nee,
i je

A KIS KÉPROMBOLÓ.

Maga a nagylelkű Lescure is a fehérek egyik feje lett utóbb s amint mondják, az egész hadjárat alatt több mint húszezer fogságba esett kéknek menté meg életét, kiket a haragos nép könyörtelenül fel akart konczolni.

Arra felé utaztam tovább, hol a La Rochejacqueleinnel a Bretagneba menekült nyolczvanezeri fölkeltségek, harezos, gyermek, asszony, aggastyán majd az utolsóig elpusztult.

— A Vendée nincs többé! irták Párisba a convent küldöttei a Vendée legyőzésekor. S ime a Vendée nemcsak hogy van, de a gondviselés keze által még egyre nagyobbodik is.

Dupla vagy semmi.

Ott szólaltatta a csendest az öreg Eszéky négy fiatalabb kollegájával a kaszinó egy csendes, félreeső zugában. A zöld asztal körül néma, de jelentős arccal kibiczeltek a többiek s lázas és izgult figyelemmel kísérték a játék minden újabb esélyét.

Hájasi Muki ma oly szerencsében volt, a melyet bizonyos nem szalonképes állat nevével szoktak rendesen jelezni. Kövér bankók hasaltak előtte s jó pufók, vidéki arca azon mértékben gömbölyödött ki, a melyben az öreg Eszéky görcsös ujjai remegőbbé váltak. A revanche meg volt már, de a szerencse szeszélye még mindig nem fordult meg! Muki unni kezdte a dolgot. Hiába! a szerencse olyan kaczer nő, kinek végre is megunjuk örökös udvarlásait, s akkor vetjük magunkat legjobban utána, mikor hátat fordít. Felkelt tehát és blazirt nyugalommal tömve be duzzadó tárczájába az ujdonatuj száz bankókat, távozni készült.

Ha ugyan az olyan könnyű lett volna! Eszéky elébe állt s izgult, kérő hangon ragadta meg karját. Szemei sováran, száraz fényben ragyogtak, arca olyan zöldde sápadott, mint a játékasztal, s lassanként szürke foltokba ment át, mint az asztalon szerte piszkosan heverő szivarhamu. Olyan volt egész valójában, mint a játék tigrise s akadozva, kiszáradt torokkal szólt:

— Öcsém! Megállj!... Folytassuk hozomra... Vagy tudod mit? Izé... A szentjánosi pusztám, a melyik a tagodhoz egészen közel van... Hallod-e? Sokszor kérted örök áron... izé... mi?

— Nem tehetem Gabi bácsi, mennem kell, azután meg elvem ellen is van...

— Ördögbe az elveiddel, sürgette izgult reszketésséggel az öreg Eszéky, míg ajkai idegesen mozogtak s csak úgy kihullatni látszott szájából a szavakat.

Muki felöltöje után nyult, melyet a liberális inas szolgálatrakészen tartott előtte. A köszvényes kibiczek tétozva néztek rá, hogy vajjon csakugyan ott hagyják-e helyeiket. Nagy riziko egy pár szüette lábszárcsontra, kétszer ülni le egy helyett. De Muki nem látszott hajlandónak tápot adni egy beteges agg káros szenvedélyének. Pedig Eszéky most meg olyan lett, mint a bárány. Kért, alkudott, hizelgett, simogatott. Utoljára egy örült eszméje támadt. Odahajolt Muki füléhez s halkán belesugta:

— Izé... hátha azt mondanám, hogy a bájos Leonie! Mondom, s a mit egyszer

kimondtam, attól el nem állok. Hol az a blatt? Már ezt csak lovagiasságból is tartozol öcsém tartani.

Önök ismerik azt a fővárosszerte Leonie néven ismert kis teremest. Soha ingerlőbb nőcskét. Eszéky valaha nagy zavarából mentette meg, a mit ő hálából azzal viszonzott, hogy örökre lekötötte magát neki. Volt valami felemelő e lény botlásában. Bár mindenütt tudtak a nyílt viszonyról, mely közte s az öreg Eszéky közt fennállott, soha a legrajongóbb tömjénezés sem tántoríthatta meg. Nem szerette, azt mindenki tudta, de annál hübb tudott lenni, úgy vélte mindenki, a hála lekötöttségében. Róla soha sem beszéltek oly hangon, mint férfikörökben ily nőkről szokás. Odaadása, melylyel öreg védnöke gyengéi iránt viseltetett, a tisztelet egy nemét, s a megközelíthetlenség hírét vítették ki számára.

Hájasi Muki szemei fölragyogtak. Mindenki tudta, hogy a sűrű érintkezésnek, mely közte és Eszéky között történt, tulajdonképeni oka Leonie volt. S Leonie szívesen eltréfálkozott, sőt kaczerkodott is vele, de ennél tovább nem ment. Ertett hozzá, hogy Muki vágyait felköltse s érdeklődését a végletekig csigázza, de azontul ellent is tudott állani.

S hátha most mégis? ...
Mukinak megvillant agyában a gondolat.

— Gabi bácsi! Tartom a tételt. Hanem egyet kikötök: legyen szíves egy pár sor irást adni, hogy igaz uton jutottam nyerelememhez, ha a sors nekem főg kedvezni. No tudja, nem a kettőnk, hanem a harmadik személy iránt való tekintetből.

Eszéky leült s ideges, nagy, reszketeg betűkkel e pár sort írta:

„Mindenemet elvesztettem, czukrosom, még téged is. Hájasi Mukié a bank, elnyert az átkozott. Légy türelemmel míg a szerencse megfordul»

A kártyák fölvetődtek. Mindenki feszült figyelemmel várta az eredményt.

A sors Mukinak kedvezett.

Büszkén, önelégülten nézett magán végig s aztán kétrét hajtva az irást, bori tékba tette és csengetett.

— Hamar! Vigye ez izenetet a czimzetthez; rendeljen jó vacsorát, félóra mulva ott leszünk.

— Gabi bácsi! tette hozzá, sohse busuljon azért. Ha nem utasítja vissza, hármán fogunk vacsorálni.

Eszékynek kikerülte figyelmét a gunyos mosoly, melylyel e szavait kísérte. Erteltett közönnnyel bölintott igent s nyaka körül tekerve finom török shawlját, lomhán biczegett kocsijáig, míg Muki kissé sértő udvariassággal ajánlotta fel karját s vezette le a lépcsőn.

— Csak el ne essék édes Gábor bácsi. Mit is csinálnánk *mi ketten*, maga nélkül? Biz' isten még meg se mernők szólítani egymást. Igaz ni, el is feledtem; szolgálhatok egy kevés kölcsönnel?

De Eszéky már elvetette magát a hintó bársony ülésén és láthatólag sokkal rosszabb kedve volt, semhogy e társalgást tovább is hajlandó lett volna folytatni.

A koci végigrobogott az aszfalt-járdán, Leonie lakása felé tartva. A kivilágított ablakokon át, melyeket dus és nehéz sellyem-függönyök takartak, egymásra hajló

árnyak vetettek néha foltot. Ott bizonyosan teritik már a gazdag vacsorát. Milyen kedves, milyen előzékeny is az a Leonie s Hájasi Muki ezeket gondolva kedélyesen mosolygott hozzá bajusza alatt. Eszéky Gábor üres zsebeibe mélyesztette kezeit s csak néha dörmögött egy-egy ilyenformát: „Átkozott ficzkó!” vagy „kutya fikom adta!” De minden hiába való volt. A kaszinó szabványai szigorúak, ha a kártyaadósság 24 óra alatt kifizetve nem lesz, az adóst menten proskribálják és kigolyózzák. Muki tudta ezt s azért érezte magát olyan biztosnak diadalában.

Csakhogy végre megérkeztek. Az aranyozott fehér szárnyajton át bódítón áradt ki a tolett-asztal illata. Dús és tömött lábszőnyegek elfojtották a léptet. Muki szíve hangosan dobogott, Eszéky pedig közönyös arcot erőltetett magára, a mi azonban nagy nehezen ment. Kopogtattak. Az ajtó zárva. Belülről elfojtott suttogás hallzott ki. A két kártyás sovár figyelemmel, megdöbbenve leste az ajtó feltárulását.

Hangos nevetés meggyőzte őket arról, hogy Leonie otthon van. Ujabb kopogtást koczkáztattak meg, mire felhangzott a szép nő olvadó hangja, kissé boszusan, kissé türelmetlenül:

— Mindjárt, mindjárt!

Két egymást gyorsan követő csók szakította félbe e szavakat. Utána mindjárt, mintha az ablakot nyitnák és csuknák be s a rákövetkező pillanatban az ajtó feltárult s előttök állott Leonie bódító szépen, toilettjének utolsó igényeit elégitve ki.

— Valaki volt itt? tört ki Eszékyből önkénytelen a kérdés, míg Hájasi Muki szendén sütötte le szemeit.

Gyöngypergésü kaczaj felelt rá:
„Mindenemet elvesztettem, czukrosom, még téged is.”

S az ablak felé fordulva folytatá:
„Az övé a bank; elnyert az átkozott, de légy türelemmel öregem, míg a szerencse megfordul. Addig is: dupla vagy semmi! ez az én jelszavam is.”

Tolnay S.

Arisztokrata háztartások.

Semmi sem jellemzőbb egy nemzet életére, mint arisztokráciájának beléletét vizsgálni meg. Egy történeti arisztokrácia szakíthat pillanatnyira multjával, mint nálunk is nem egyszer szakított s oda-dobhatja magát idegen erkölcsök és divatok kultuszának, de az, a mi lételének legbensőbb alapját képezi, hogy úgy mondjuk, erkölcsi szerkezete, nem szünhetik meg soha nemzeti és tipikus maradni. A szoros értelemben vett nép lehet öntudatlan ápolója a nemzeti hagyományoknak, de az individualitás öntudatos fentartására csak az arisztokrácia képes, és ez teszi nagy konzervatív jogát az örökösen változó áramlatokkal szemben.

Közelről vizsgálva, a különböző nemzetek arisztokráciáinak belső életében ép oly különböző vonásokra fogunk bukkanni, mint gondolkozásmódjában, vérmérsékletében és történeti szereplésében. Meg kell különböztetni természetesen itt is a nők világát a férfiakétól. De a mig például

az angol arisztokrata-nő és ugyane nemzetiségű más előkelő nő között, ki a lady-ség fogalmával tisztában van és annak szabványaihoz tartja magát, nem fogunk lényeges eltérést találni, olyannyira egyenlővé teszi őket a házi nevelés komoly és nemes iránya: addig mi sem lehet frapansabb különbözet, mint egy francia polgárnőt és egy francia főrangú nőt ugyanily szempontból tenni összehasonlítás tárgyává.

Szándékosan kezdjük a nőt, mielőtt a háztartások bonczolásába mélyebben ereszkednénk bele, mert hisz minden háztartás lelke a nő, ő adja meg annak egész lényé kinyomatát s ő a kormányzója annak a világnak, melyet a család teremt meg. Az angol arisztokrata nőben nyoma sincs a politikai szereplésvágynak. Nem egy kiváló írónő telik ki soraikból, kik akár regénybe burkolt tendenciával, akár nyíltan politikai, közkormányzati, társadalmi és vallási kérdéseket feszegetnek, de fejtegetéseik mindig csak a theoria alapján maradnak s nem nyulnak bele a létező viszonyokba.

Egészen más a francia arisztokrata-nő. Ő teremtette meg a tizennyolcadik század irodalmi és bölcsészeti szalonjait, melyek oly elhatározóan kaptak bele a történelem kerekeibe. A francia főrangú nő helyzete mindig irányadóan folyt be a politikai élet változásaiba, s ez irányadó befolyását ha tényleg el is vesztette ma, de soha sem adta fel azért a szenvedőleges bírálat jogát s a vakbuzgó legitimista nő ma ép oly típusa a francia főrangú társadalomnak, mint a Michel Lujzak a kommün tricotenteseinek.

Bocsássuk előre, hogy Franciaországban általában kevesebbre becsülik a pénzt, mint Angliában, és nem egy büszke viselője él a lehangzatosabb neveknek a pénztelenség legkínzóbb helyzetében, s azért ép oly tiszteletben, sőt hódolatban részesül az ersény regime körei részéről, mintha nevének vagyoni állása is megfelelné. Egy elszegényedett arisztokrata Franciaországban nem sokat törődik a pénzzel, de annál többet születésével, Angliában oly egyszerűen élhet valaki, a mint neki tetszik, ha pénze van, az mindent eltakar. Franciaországban inkább meghal az illető nagy család sarja, sem hogy ősei nevéhez nem méltó életet folytasson.

Még sokkal nagyobb fölényvel nyilatkozik a kékvér büszkesége a francia arisztokrácia nőtagjainál, mint a férfiaknál. A régi kastélyok romba dőltek, az arisztokrácia elvesztette egykori vezérszerepét, homályos születésű egyének jutnak hihetetlen gyorsan a legkiválóbb állásokra; de őt azért fentartja hite Istenben és a királyságban; lelkesedéssel beszél ifjú koráról s ép oly irtózáttal a jelenkor romlottságáról. Különböző csapások és családi viszontagságok megrongálták vagyonát, sőt alig hagytak valamit belőle, de ő azért az elenyészően csekély maradvánnyal is képes állását fentartani. Szegénynek tudja és vallja magát, de szegénységében is büszkébb, mint azok, kik a változott időkhez alkalmazkodni tudtak.

Páris legelőkelőbb, legdivatosabb negyedében él. Igaz, hogy lakosztálya egészen hátul van s az udvarra néz, hová a nap

is csak ritkán süt be, de azért e lakásának is megvan a maga prestige-e. Nehány lépés választja el csak a boulevardtól, a hétköznapi Páris sürgő népének színhelyétől, s ott látható kora reggelente, minden izében a *grande dame*-ra vallva, a mint kopottan, fekete ruhájában szőllőre alkuszik, vagy még zsenge epret vásárol.

A legnagyobb megpróbáltatások dacára is kimondhatatlan méltóságot tudott megőrizni tartásában; modorában van bizonyos emelkedettség, melyet a parvenü nem tud elsajátítani. Csak tíz évvel fiatalabb e századnál, de azért fürgébb és erőteljesebb, mint azok, kik csak fél olyan idősök. Sok viharos időt átélt, kormányokat, trónokat látott megbukni, látott háborút, nélkülözést, forradalmakat és sok oly magán természetű sujtólást, mely alatt a legtöbb női szív megtört volna. De azért megelégedettnek látszik a dolgok folyásával, nem nyitja panaszra ajakát, hogy eltűnt pompát, lekopott fényt sirasson. Érdeklik a napi események, tudomással bír a legjelentéktelenebb dolgok felől. Szorgalmasan olvassa kedvencz lapját, a Figarót, s nem tartóztatja magát egy-egy maróbb megjegyzéstől sem a politika napi hőseire vonatkozólag.

Igaz, hogy életmódja, bár a lehető egyszerű, lehetetlen volna mindenütt másutt, még Angliában is. Mert Angliában egy ily rangbeli nő, oly csekély jövedelem mellett, egyszerűen nevetséges volna. Pedig a nevetségesség rá nézve a halállal volna egyértelmű. Csak büszkesége menti meg a gúny nyilaitól.

Kicsiny szalonjának falain ott függ Chambord gróf képe, felette palmaág, melyet a párisi érsek szentelt föl. Egy középkori nő, régi cseléd, szolgál és végzi a szükséges házi teendőket. A kiadások mértéke oly csekély, hogy az ember csodálkozni hajlandó, miképen lehet oly kevésből kijönni. Az ebéd a lehető legegyszerűbb, de minden kitelhető fényvel van felszolgálva. Az abrosz finom len, az ezüstmű tömör s a porcellán díszére válnék bármely fejedelmi háztartásnak. És minden darab czimerrel, koronával ellátva.

Mi több, a francia főrangú nő, bármennyire elszegényedett legyen is, nem mond le arról, hogy vendégeket fogadhasson. El fogadások hetenként egyszer történnek, s ilyenkor minden lázas sürgős-forgásban van. A szalon ajtaját takaró ócska függőnyt izletes redőkbe igyekeznek vonni; egy kis vázába néhány szál ibolyát tesznek, tél idején fölguytanak a kandallóba, s az úrnő saját kezével rakosgat mindent helyre, sévres-i és drezdai porcellánt, bronz- és ezüstműt.

S valjon kik látogatják ez estélyeket? A legérdekesebb népség, mely a társadalom ez osztályából kikerülhet. Ott van például X. X. márkinő, ki pontban kilenc órakor mindig pontosan megjelen, a kis előszobában hagyva esernyőjét és sárczipőit. Nemsokára jő Y. báró is, tele udvariassággal és előzékenységgel a hölgyek iránt, úgy, hogy le sem ül addig, míg meg nem győződött róla, hogy valamenynyien elég jól érzik magukat a politikai atmoszférához képest. Z. herczeg kissé megkésett, mert nem kapott helyet az omnibuszon. Elég ez arra, hogy általános társalgás fejlődjék ki a világ soráról, s

egyik-másik megjegyzést kockáztasson arra is, hogy az omnibuszok és lóvonatok gondoskodhatnának arról, hogy az ősi nemesség tagjai legalább első osztályu helyet kapjanak. Szóból szó kerül ki, s ez eszmecsere csak oly könnyen, csak oly vidáman foly, mintha nem is a szegénység lidércz nyomásával kellene küzködniök mindeniköknek.

Késő este theát szolgálnak föl, rendkívül kicsiny adagokban. Majd egy jobb korra valló tálczán levél vékonyságú kenyérszeletek rendkívül óvatosan vajjal bevonva, kerülnek asztalra s a háziasszony sajátkezűleg osztja szét a sandwich-szeleteket. Hogy ennyi mulatság is teljesen kielégíti a vendégeket, jele az, hogy nem mulasztják el hétről-hétre ismét megjelenni.

Vendégek távoztával az úrnő aláteszi a kulcsot az ajtóhasadékba, hogy a cseléd, ha korán reggel jő, megtalálhassa ott. Aztán benyit a kicsiny konyhába, hol a régi szakácsdicsőség multjából fennmaradt s ma már porral lepott konyhaeszközök között egy törött feszület is függ a falon; körülnéz, ha rendben van-e minden, s aztán kezében bronzgyertyatartóval, mely egy királyi asztalnak is méltó díszét képezhetné, visszavonul hálószobájába, teljesen megelégedve magával, s örülve neki, hogy családi méltósága még mindig talál hódolókra. Sans peur et sans reproche!

Csak töredékesen vázoltuk a francia arisztokrácia egy legtipikusabb osztályának életmódját és társadalmi helyzetét. De a nagy zöm már alig is mutat föl különlegesebb vonásokat; beleolvadt a köztársaság demokráciájába, mindinkább levétközni kezdi ősi tulajdonságait, s modernné válva egyszersmind szükségkép civilizálódik is. Hogy az arisztokrácia életének kiszökellőbb és speciálisabb vonásaira bukkanjunk, arra nézve egy sokkal konzervatívabb társadalomhoz kell hogy forduljunk, és ez az angol, melyre még rá térünk e cikksorozatunkban. *Nyáry B.*

Irodalom.

Az osztrák-magyar monarchia írásban és képekben című s a trónörökös felügyelete alatt készülő művön a munkatársak szorgalmasan dolgoznak. A szerkesztőség irodája a bécsi Stallburggebäudeben van, hova Rudolf ő fensége is gyakran ellátogat. A minap Jókai Bécsben volt, hogy résztvegyen e mű érdekében tartott értekezleten.

Érdekes utleírás jelent meg a könyvpiaczon, ez Ujfalvy Károly utazása Páris-tól Szamarkandig. A mű 117 művészi kivitelű képpel van illusztrálva.

Az akadémia 1000 franknyi díjat tűzött ki a «Magyar király himnusz» szövegére. A költeménynek 4—6 versszakból állónak kell lennie.

«**Székely Tündérország**» cím alatt e hó végén, egy körülbelül 40 székely népmesét és balladát tartalmazó könyv jelent meg Benedek Elek tollából művészi illusztrációkkal és díszes kiállításban.

Mikszáth Kálmántól újabb elbeszélések és rajzok gyűjteménye hagyta el a sajtót «A tekintetes vármegye» cím alatt. Dícséretünk felesleges volna, ennek a magyar közönség előtt oly nagy kegyben álló kitűnő írónak neve csak szépről s jóról kezeshetnek.

SPORT.

Ismertetése az angol-német keresztezésű vizslának.

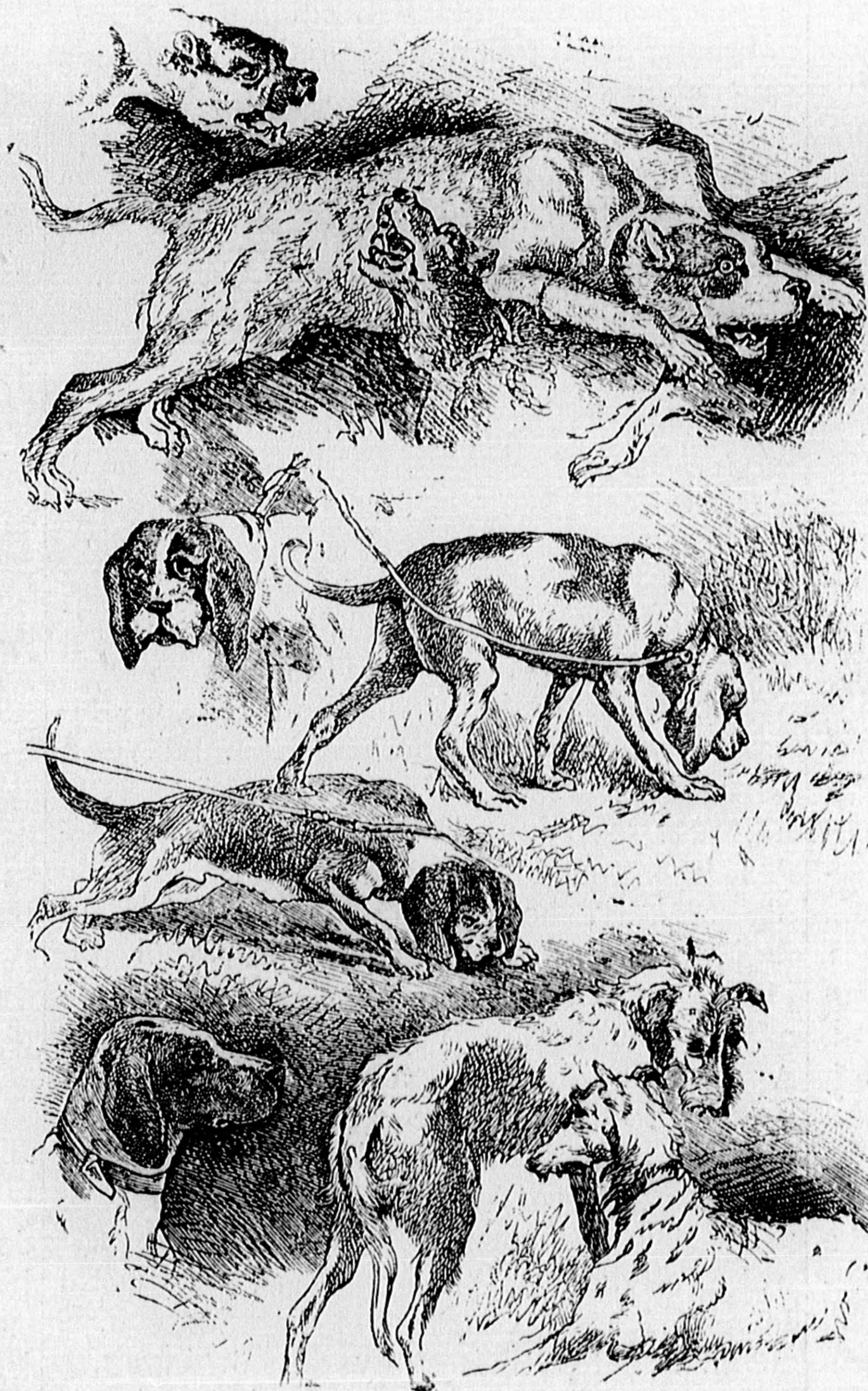
Barcsay Jánostól.

Nagy fába vágom a fejszét, midőn egy oly ebre akarom fordítani a vadászat-kevelők tekintetét, mely, mint szót nem is érdemlő, a szokásos versenyeken második vagy harmadik helyet foglalt el, vagy egészen figyelmen kívül hagyatott, ez az angol-német keresztezésű vizsla. Oswald, ki az eb tenyésztésről s idomításról köz-elismerésben részesülő könyvét írta, ezen cím alatt: Der Hund in seinem vollen Werthe és Otto Friedrich a hirneves porosz-honi ebtenyésztő, mindketten határozott el-lenségei a telivér angol vizslának; de nagyobb hitelesség miatt ide írom az ő szavaikat. Oswald ezt mondja: «Ne jusson azonban senkinek eszébe settert vagy pointer Oswald szerint idomítani, mert annak szomorú következménye az lenne, hogy a túl ideges angol eb rövid idő alatt megmakacsodnék és egyedüli brillians föladatának, mi semmi egyéb, mint sebes és elegans megállás foglyok előtt, se lenne képes eleget tenni. Ha mindazonáltal lennének rövidlátó vadászok, kik becsületes intéseink dacára az egyoldalú angol vizslának valamivel nagyobb többoldalúságot akarnának adni, s ha erre a legvaddusabb rewierok is segédkez-nének, mit érnének el akkor? Miként tennék jóvá, a mi éghajlatunkhoz igen finom és lágy szőr-zet hiányait? A hidegnek csekély fokánál, szél, hó és esőben, de már a nyári éjjelek hideg harmatánál is elalszik az angol vizsla tüze s bá-tortalanul, dideregve s kedvvesztve sompolyog gazdája után.»

Otto Friedrich szavai ezek: «Most csak is angol-német keresztezésű vizslákat tenyészttek, minthogy sok évi tapasztalataim után meggyőző-dtem arról, hogy ezen keresztezés angol pointer és ő s német vizslá-val a legsikerültebb és leghasznavehetőbb produktum, és pedig nemcsak német, hanem Oroszhoz, Belgium, Holland, Schweicz és Svédor-szág részére is, hova én ezen fajta ebeket a legnagyobb sikerrel szállítatom. Csak nagyon ritka esetben ferm és biztos apporteur a setter és pointer; ezek talaj nehézségekkel nem szívesen békülnek ki, duvad megülését s elhozatalát rájuk bizni nem lehet, a mellett rossz időben, hóban, hidegben tulérzékenyek. A német vizsla ellenben szenvedélyes apporteur, szárnyas vagy szőrmés vadra egyformán, szívós és kitartó, a legrosszabb időben, legnagyobb hidegben talaj nehézséget nem ismer s ha a szárnyalt fogoly a legsűrűbb tövisbe is rejtőzik el, biztosan megkeresi és elhozza; a német vizslának hiányos tulajdonait, lassúságát, nehézségét és nem kifogástalan szaglását kipótolja az angol pointer és ezen az alapon ajánlhatom minden jó vadásznak az angol-német keresztezésű vizslát; ilyen ajánlatra senki sem jogosultabb mint én,

mert alig hiszem, hogy valaki némethon-ban több kutyát hozott volna forgalomba, mint én, s így senkinek se volt nagyobb alkalmja a különböző fajok előnyeit és hátrányait jobban kiismerni, mint nekem, mivel azokat mindig vadászaim által magam előtt vezettem s dolgoztattam és az én bírálatom a vevők által mindig jónak és mérvadónak ismertetett el.»

A mi engemet illet, mint szenvedélyes vadász, csaknem minden fajta vizslával bajoskodtam; volt ugyanis nekem telivér angol-német rövid és hosszú szőrű kutyám, grifonom stb., de meg kell vallanom, hogy mindegyikben volt valami kivetni való, egyik jól állta a foglyot, fürjet, de közöm-bös volt a nyul iránt, s vízbe menni nem szeretett, másik jó volt nyulra, szerette a vizet, de a foglyt elzavarta, a harmadik

VADÁSZEBEK.

mindent megtett, csak nem aportírozott, a negyedik a büntetést nem tűrte s hűtelen volt s így tovább. Mig most vénségemre kezembe került Oswald könyve s Otto ár-jegyzéke, s minthogy a magyar sokszor a némettől tanult és tanul, gondoltam, hogy követni fogom az ő tanácsukat és hozatok elismert helyekről angol és német vizslát, s azokat párosítom. Meg is tettem s elhi-heti mindenki, hogy nem bántam meg. Tudva azt, hogy a kölykek a szülők tulajdonait szokták örökölni, gondot fordítottam arra, hogy kiképzett s legjobb tulajdonok-kal bíró anyagot szerezzek. Ezen az uton a cél el lett érve, mert a kölykek a szülék fényoldalait csodálatosképp egyesítik magokban, s mig a telivér angol elegans idom-zatu, sebes kereső s gyönyörűen marquirozó állat, nyul iránt többnyire közöm-bös, tövist,

bokrot, vizet, hideget nem szerető s túl nemes, ideges volta miatt szeles, érzékeny s nehezen idomítható, a német lassu ke-reső, gyakran nem kifogástalan orrú, de talaj és égalj különbséget nem ismerő fel-tétlen hiv s bárki által játszva idomítható állat, e két faj párosításával előállott kölykek pedig a legkitünőbb tulajdonokkal bírnak.

Ne gondolja azonban senki, hogy én a telivér vizslát le akarom szoritani azon térről, melyet ma nálunk elfoglal; ezzel nevéssé-gessé tenni magamat nem akarom. Be kell azt ismernem, hogy nagy téreken, hol ki-válóan szárnyasokra vadászunk s hol kevés idő alatt nagy dimenziókat akarunk átku-tatni, az angol telivér páratlan a maga ne-mében, de a ki kutyájától nemcsak azt kö-veteli, hogy nyil sebességgel keressen, s a foglyok előtt kövé meredjen, hanem azt, hogy erős, hatalmas idomzat mel-lett urához feltétlen hiv legyen, a büntetést szívesen fogadja, — a pointert, ha megbüntettem egy fél évig se felejt el, mig az enyimmel már a másik perczen jó barát vagyok, — vizen, szárazon egyaránt jól dolgozzon s jó apporteur legyen, (mert nincs ám minden embernek megadva egy kölyökért 50 frtot s idomításért 100 frtot adni s re-trievert is tartani) bokort, tövist, örömmel keressen s a mellett igen szükséges mesterségekre, mint el-veszett tárgyak felkeresésére s nagy távolból elhozatalára tanítható le-gyen, az tegyen próbát az általam ajánlt kutyával. Én csak tért akarok nyitni a tapasztalatokra, azt hi-szem lesznek még olyan emberek, mint én, kivált öregebb urak, kik szeretik, ha a kutya közel keres s ha az az általam leirt tulajdo-nokkal kedvelté teszi magát; az ilyenek hasonló talaj és égalj-viszo-nyok közt vadászván, mint én, hol hideg és melegben egyformán kitartó kell, hogy legyen az eb, hol hegy, völgy, tövis, sás, tó s folyóviz egymást váltják föl, hol hideg, esők, szelek próbára teszik a kutya erejét, kitartását, csakha-mar megfognak győződni arról, hogy a mi használatunkra legjobb az olyan vizsla, mely nem egészen, hanem csak félig angol.

A korcsolyákról.

A korcsolyázás általános elterjedtségét és közkedveltségét részben a korcsolya mos-tani czélszerűbb és kényelmesebb alakja okozta.

A legrégebb korcsolyák csontokból ké-szültek.

Nem hiszem azonban, hogy a csont-ko-rsolyázást ne előzte volna meg a fa-ko-rsolya használata csakhogy ilyent persze nem találhattunk semmiféle ásatásnál sem. Erdély-ben még ma szelvében használják ez ugy-nevezett *csáklyát*. Az egész korcsolya nem áll egyébből, mint egy-két ujnyi vastag kemény fából, mely elől, hogy a láb le ne csuszszék róla, felfelé van faragva. Elöl és hátul a felkötésre való kőczmadzag számára egy lyuk van furva. A csáklyázás főleg a lej-

tőbe való leereszkedésnél élvezetes, mert sík talajon a csákyával is csak bot segítségével lehet gyorsan haladni.

A vaskorszak fordulópontot képez a korcsolya fejlődésében. A korcsolyák határozottabb alakot kaptak és kényelmesebbeké lettek. Az első vas-korcsolyákat, minden valószínűség szerint Németalföldön csinálták, a hol már oly előnyös korcsolyákat szerkesztettek, hogy nemcsak kényelmesen és erősen a lábhoz lehetett illeszteni, de segélyükkel súlyos terheket is lehetett szállítani.

A korcsolyák kétféle irányban tökéletesedtek, a táv- és műkorcsolyázás szerint.

Németalföldön a korcsolya-készítésnél sohasem a műkorcsolyázást tartották szem előtt; mindig arra fektettek súlyt, hogy minél hosszabb utakat minél kényelmesebben és minél rövidebb idő alatt tehesse meg. A németalföldiek s a szomszédos friezek korcsolyái tehát a talpon simák és egyenesek.

A korcsolya megítélésénél a következők a mértékadók: a korcsolya hossza, a talp szélessége, a vas eleje és vége hogyan végződik, a korcsolya élének görbülete (tangens), a felkötés.

A németalföldi korcsolya rendkívül hosszú. — Aczéltalpa, hogy a gyorsaság célját elérje, keskeny. Ily hosszú korcsolyák segélyével csak nagyobb és hosszúra nyújtott íveket lehet végezni a jégen; az ívekben píruektákban, s a legkülönbözőbb alakokban való műkorcsolyázásra egyáltalán nem alkalmasak. A németalföldi korcsolya továbbá módfelett alacsony, a mi által a gyorsaság hátráltatva van. Ezért azonban azon kárpótlást nyújtja, hogy nem fárasztja ki a lábat s nap-hosszat való utazásra igen czélszerű. Két szíj csatolja e korcsolyát a lábhoz s daczára e kötelék egyszerű voltának, a korcsolya sem nyomja a lábunkat, sem arról le nem oldódik. Ennek okát a korcsolya rendkívüli hosszúságában és alacsonyságában találjuk.

Míg a más országbeli korcsolya-talp élének rendes normális szélessége 7 milliméter, (minthogy nagyobb szélességű talp igaz, hogy az állást biztosabbá teszi, de a jeget nagyon is felvágja), addig a németalföldi korcsolya talpa közönségesen 4—5 milliméternyi szélességgel bír.

Míg a más országbeli korcsolya-talp élének tangense, t. i. azon része, melyen a test súlypontja nyugszik, 2 centiméternél hosszabb nem lehet, addig a németalföldi

s a friez jégezipő 10—15 centiméternyi tangenssel bír.

A németalföldi s a friez korcsolyákon kívül, a friezek verseny-utazásoknál még egy korcsolyát használnak, melynek szerkezetét itt kifogjuk fejteni: E korcsolya talp-éle körülbelül 40 centiméter hosszú, tangense 20 centiméternyi s az aczél-talp szélessége csak 2½—3 milliméter.

A korcsolyák külön a jobb s bal lábhoz lesznek illesztve, illetőleg élesztve, oly módon, hogy a talp belső éle körülbelül ½

redukálja. E friez korcsolyák gyorsasága a mi korcsolyáinkhoz körülbelül ugy viszonylanak, mint egy telivér verseny-paripa vágatása egy ló lassu ügetéséhez. Segítségükkel 5 óra alatt 12 mértföldnyi utat is megtesznek a korcsolyázók. Ha a mi korcsolyáinkkal ily korcsolyázókat követni akarunk, egy mértföldig talán tarthatnók magunkat, de tovább semmiesetre sem. Természetesen az ily korcsolyák csak nagyobb tavakon, tenger-öblökön alkalmazhatók, míg a műkorcsolyázásra egyáltalán hasznavehetetlenek.

Mint a németalföldiek s a freizek korcsolyáikkal a táv- s a gyorskorcsolyázást fejlesztették, ugy az amerikaiak újabb szerkezetű korcsolyáikkal a modern műkorcsolyázást mozdították elő. Az amerikaiak a korcsolyákon szerfölött lényeges változásokat vittek véghez: javították a lábhoz való csatolási módot és a műkorcsolyázás igényeihez képest idomították a talp alakját.

Első újításukat azzal kezdték, hogy a talpat hátrafelé 5—6 centiméterrel meghosszabbították. — Ezen újjalakítás természetesen más javítást vonzott maga után. A régi korcsolyánál csak a lábujjhegyet kellett fölemelni, hogy a korcsolyázó megálljon futtában. Ha t. i. lábhegyünket fölemeltük, a korcsolya hátsó része mélyen bevágódott a jégbe s a korcsolyázónak meg kellett állnia. A javított korcsolyánál a lábujjhegy fölemelése azonban a korcsolyázó elestét vont maga után. Az amerikaiak tehát más megállapodási módot hoztak forgalomba.

A második reform, melyet Amerikának köszönünk: a korcsolya előrészen levő csőr eltávolítása és ennek hegyes-szög alaku behajlással való helyettesítése, melynek segélyével lábujjhegyen is lehet gyakorlatokat végezni.

Az amerikaiak összes többi reformjai a korcsolyának lábhoz való csatlására vonatkoznak. E tekintetben Európában is tettek «némi előhaladást»:

a régi kinzó-korcsolyák kereszt-szíjait ugyanis is fűzőkkel helyettesítették. E haladás azonban nagyon csekély és jelentéktelen, mint-hogy sem a láb teljes kényelme, sem a korcsolya szilárdsága nem volt általa elérhető.

Minden Európában kitalált szerkezetet fölül mult a Halifax-korcsolya. Minthogy e Halifax-korcsolya most általános használatban van, mellőzzük szerkezetének részletes leírását s csak a lábhoz való csatlási mód egy-két előnyét akarjuk kiemelni.

ZERGEVADÁSZAT.

milliméterrel magasabban áll, mint külső éle. Ennek következtében az ezekkel való korcsolyázás a test felső részének különös ide-oda ingását okozza, mint a matrózoknál szokásos. E korcsolyát mindig élesre köszörülve kell tartani, minthogy a korcsolyázás azonnal rendkívüli fárasztó lesz, ha éle eltompul. Gyakori használatnál a friezek majd minden második nap köszörülik a korcsolyát. Jó állapotban bámulatos eredményt képes előidézni, minthogy talpélének keskenysége a jég ellenállását a minimumig

A Halifax-koresolya a láb szerint van idomítva, egy szellemes szerkezet segítségével egyszerre lehet a lábra feltenni és levenni. Más előnye, hogy bármily cipőre alkalmas, minthogy a cipő szerkezete szerint idomulni képes.

A Halifax-koresolya vagy tíz évig volt használatban, míg végre újabb koresolyák még jobb szerkezettel némileg háttérbe szorították. E koresolya az ausztria nevezetű.

Hogy kellően felfogjuk a követelményeket, melyeket a normális koresolya igényel, a következő körülményeket kell tekintetbe vennünk: a surlódást, a súlyt s a jég keménységét. Minél szélesebb egy koresolya talpa, annál jobban dörzsöli fel a jeget és annál inkább van hátráltatva az előre haladás. Ellenkező esetben, minél keskenyebb az él, annál gyorsabb a mozgás. Minél laposabb a talp görbéje, minél hosszabb a tangens, a test nyomása, annál nagyobb térre van feloszolva és annál csekélyebb a dörzsölés. Minél magasabb a koresolya, annál nagyobb a gyorsaság, de annál nehezebb is az egyensúly megtartása s annál hamarabb lesz a koresolyázó teste elfárasztva. Alacsony koresolya kisebbiti a gyorsaságot, de biztosabbá és könnyebbé teszi a haladást. E szabályok a normális jégnél érvényesek s csak akkor modifikálódnak, hogyha a termométer a null fokon fölül áll s a jég puhább lesz. Ilyenkor széles talp kell hosszú tangenssel, hogy a koresolya a jégbe be ne vágódjék. De e kivételek nem tartoznak a dologhoz. A praktikus használatra általában csak háromféle koresolya tartandó szem előtt: a rendes koresolya, a gyors koresolya s a mű-koresolya. A *normál-koresolyától* megkívánatik, hogy az egyenes, előre és hátrahaladást, valamint az ívekben, körökben, csigavonalakban való mozgást a lehető legkényelmesebbé tegye.

A *gyors-koresolya* a tavakon való egyenes és gyors haladást tegye a legalkalmasabbá és kellemesebbé. Hogy a céljának megfeleljen, rendkívül lapos ívű és tangense legkevesebb 5 centiméter legyen. E koresolya lehet elől és hátul meghosszabbítva. Magassága legfőleg 4-4 $\frac{1}{2}$ centiméter lehet. Aczéltalpa legfőleg 4 milliméter szélességű. Tangense 10 és 15 centiméter közt váltakozhat.

A *mű-koresolya* a gyors koresolyával éppen ellentétes talppal bírjon, minthogy minél kisebb és művészi ívek, körök, csigavonalak alakítására való.

Herkules.

Lótenyésztés és versenyek.

Az *ügetőverseny* terén egy új mén ragadta el Amber elől az elsőség dicsőségét. Olaszországból írják ugyanis, hogy Trevizóban a nagy nemzetközi trabversenyben Jildez 5 éves orosz mén két heatban jobb recordot ért el, mint Amber, melynek recordja (2 p. 24 $\frac{3}{4}$ mp.) eddigelé a bécsi pályán a legjobb volt. Az említett orosz mén az első heatet 2:24 $\frac{1}{4}$ alatt nyerte, a másodikat 2:23 $\frac{1}{4}$ alatt. A continensen eddig elért Amber-féle legjobb recordot Jildez tehát 1 $\frac{1}{2}$ másodpercczel győzte le.

Az *ügető versenyek* nemcsak Amerikában, de egész Európában is elterjedtek. Oroszországban a híres Orloffok hazájában 96,000 rubel díjat ad az állam ügetőver-

seny díjakra s ott ez a sport bizonyos nemzetii jelleggel bír. Franciaországban 118 nyilvános ügető versenypálya van s az állam által adott díj 100,000 frank. Afrikában is vannak már ügetőversenyek. Az osztrák-magyar monarchiában a múlt évben igen jelentékeny ügető versenyeket tartottak s 1884-ben Budapesten összesen 46,750 franki díjat tüztek ki. A fővárosunkban legtöbbet nyert hat ügető a következő: 1. Andal 4050 frt. 2. Gazsi 1550 frt. 3. Síkvölgy 950 frt. 4. Amber 950 frt. 5. Ella 875 frt. 6. Korhely 750 frt. A bécsi ügetőversenypályán a jövő verseny évszakban díjakban csaknem 50,000 frt lesz kitűzve.

A *soproni* 1885-ki versenyekre való nevezések közül a 10,000 frankos «Polgár díj»-ra 89 aláírás történt, a *bécsi 1886-ki* versenyeknél az 5000 frtos államdíjra 100, a *prágai 1886.* versenyek államdíjára 27 és a *kladrubi* díjra 31 aláírás.

Mándokon nov. hó közepén tartották meg a gróf Forgách László, mint házigazda által vadász vendégei tiszteletére rendezni szokott vadászó-versenyeket, kedvező időben, nagy részvét mellett. Volt sik. akadály- és ügető verseny is. A legszebb győzelmet Wesselényi Béla báró «Bellonájá» aratta.

Nevezési zárlat az 1866-diki Csikó-versenyre (5000 forint) folyó évi december 31 ikéig. — (A propositiók szövege a vadász- és Versenylapok 37 számában olvasható).

Gróf Festetics Tassilo versenyistállója Berzenczéről e napokban tétetett át Keszthelyre, hol az új kor minden kényelmével ellátott építkezéseket már bevégezték. Az idősb lovakkal kilencz egyéves ment át, melyekről sok dicséretreméltót beszélnek.

A *Derby-Meeting* első napján futtatott 1000 sov. díjjal dotált Chesterfield Nursery Handicap-et, e kétévés versenyét, Lord Durham pej m Redskin nyerte érdekes küzdelem után egy fejjel, huszonhárom mezőnyben 7 stone teherrel, a Mr. Gretton Nuneham-Rebecca-méne ellen, mely amannak két egész stone terhet cedált.

A *Derby Cup* a múlt esütörtökön Toastmasternek győzelmével végződött, Corunna, Energy, s egy 12 lóból állott mezőny ellen. Brocken, e németországi ló utolsónak érkezett be.

Captain, a badenbadeni nagy handicap-steplechase nyertese, a Derby-Meeting harmadik napján, a Chaddesden Handicap Steeplechaseben Dog Fox által egy hosszal biztosan veretett meg. *V. és Vers. I.*

Vadászat.

Udvari vadászatok. A rákosi parforce-vadászatok a sűrű havazás következtében egyidőre félbeszakadtak. Még november 15. és 20-ka közt nem egy érdekes nyul és rókahajsa volt köztük s ezeknek egyikéről lapunk egy előkelő barátja, ki sűrűn vesz részt e vadászatokon, a következőket írja: «Gödnél ma találkoztunk először az idén, hova ő felsége különvonaton, a vadásztársaság tagjai pedig részint kocsin, részint lóháton érkeztek. A megyeri lovasok egytől egyig mind eljöttek, kivéve a falkanagyot, ki multkori balesetéből még nem tudott felépülni. Ott voltak Eszterházy Móricz gróf, Windischgrätz Alfréd herceg,

Nádasdy Ferencz gróf, s kivülük számosan a fővárosi sportmanek közül. Alig hogy a társaság összegyülekezett, berobogott a gödi állomásra ő felségének különvonata, melyből a királyon kívül három tagból álló kísérete szállott ki. Ő felsége pár szót váltva a jelen volt francia konzullal, nem sokára jelt adott az indulásra. Nyomban eleresztették a 34 darabból álló rókakapó falkát, melynek a hideg szél miatt csak nehezen sikerült rókanyomra akadni. Végre mégis kihajtottak egyet, de ez egy félóraig tartó run után nyomtalanul eltűnt. Egy másik, ez után kiugrasztott ravaszdi ugyancsak kifárasztotta a lovasokat. Fölötte gyors iramban Vác felé futott, de utközben utólérték őt az ebek s a Vácztól félóránnyira eső szállókben bekövetkezett a kill. A hegyes, meredek vidéken csak nehezen haladhattak a lovak, olyannyira, hogy a hallali fuvásánál a királyon kívül csak egy pár ur-lovas volt jelen. A szép vadászat sok élvezetet nyújtott. A zsákmányul esett róka farkát Csekonics Endre gróf, ki ma a falkanagy szerepét vitte, a vendégkép jelenlevő francia konzulnak adta át.

Az uralkodó két óra tájban többektől kísértetve ellovagolt a vasuti állomáshoz, honnan előbbi különvonatán visszatért a fővárosba.»

A parforce-vadászatok sasonja január közepéig tart s így reméljük, hogy az idén még lesz egy pár szép run. December hatodikát, mint évente rendszeren, az idén is hunting-hallal fogják megülni, mert e napon esik a falkanagynak nevenapja. Lesz czirkusz-előadás a káposztás-megyeri új czirkuszban, utána bankett és tánczvigalom.

A gödingi udvari hajtóvadászatok azonban most folytak javában. Az esslingeni trumau, neudorfi pagonyokban eddig tartott vadászatoknak, melyeken Rudolf trónörökösön, Ferdinánd és Ottó főhercegeken kívül számos meghívott vendég is vesz részt, gyönyörű idő kedvezett és bő zsákmánnyal jártak. Tíz vadászaton nem kevesebb, mint 5432 tengeri nyulat, 365 fácánt, 965 fogolyt, 1 őzbakot, 4 szalonkát lőttek.

Rudolf trónörökös vadászkastélya Marmarosban a napokban készült el. Midőn a trónörökös négy évvel ezelőtt itt vadászott, az a hely nyerte meg legjobban tetszését, a hol a Kuzi patak a Tiszába ömlik. Mivel a jövő évre ismét ide várják ő fenségét, a kinestár egy csinos vadászkastélyt építtetett e helyre. Az épület egy emeletes és régi styllben épült, földszintjén 6, az emeleten pedig 3 szobával. Ezeknek ablakaiból gyönyörű kilátás nyílik a Tiszára s a rajta tul fekvő fenyvesekre. Ezenkívül még két épület van készen a kíséret számára 16 szobával. — Ha a munkálatok teljesen elkészülnek, ugy e kis vadásztelep egyike lesz a legesimesabbaknak s méltó a magasrangú vendég befogadására.

Ő fensége Fülöp Szász-Coburg-Gothai hg. vacsi uradalmában, november első napjaiban tartott vadászatokban résztvettek: Ő cs. kir. fensége József főhg; Fülöp és Ágoston Szász-Coburg-Gothai hgek, gr. Wurmband Jenő, gr. Teleki Samu, Ráth Károly ur, gróf Grävenitz, több szomszéd birtokos és uradalmi tisztviselő. — Lövetett összesen 1400 drb vad: köztük 18 däm vad, 6 róka, több mint 1100 drb

nyul, 225 fácány, továbbá néhány fogoly és tengeri nyul.

A két Szász-Coburg hg. Fülöp és Ágoston, ez ősszel a baloghi hgi uradalomban együtt vadászván, lőttek: 6 szarvas-agan-ésárt, 4 tehenet, 5 dám-bikát, több mint 40 sörtevadat, sok nyulat és rókát. A szeptember végén, a murányi uradalomban, ő kir. fens. Chartres hg által meglőtt szarvas később a zaradkai revierben megtaláltatott; egy erős 12-ágas volt.

Medve vadászat. Szép eredményü medvevadásatról értesíti lapunkat ama társaságnak egyik tagja, mely nov. hó közepén Wurmbrand Ferdinand gróf, Lázár Imre gróf és Lázár Jenő gróf vezérlete alatt, a borgói és kuzsmai havasokban két napig tartó vadászatot rendezett összesen. Nyolcz medve, két őz és egy vadkan kerültek hajtásba. Ezek közül Lázár Imre gróf két teljesen kifejtett maczkót, egy harmadikat pedig egy kuzsmai közvadász ejtett el.

Nopcsa Elek báró a hó végén Kolozsvártól nem messze az «Izvor» nevű havason medvevadászatot tartott. A hajtásra került medvére Nopcsa báró rálőtt, de a golyó nem találván halálosan a medvét, ez átesapott és Szurdu erdőkerülőt megtámadta. Hosszu és az utóbbira csaknem halálos kimenetelü harc fejlődött ki az erdőkerülő és a medve közt, melynek Kémény Jenő vetett véget, leterítvén egy lövéssel a feldőhött állatot. Szurdu öt nagyobb harapást kapott. A hajtók állítása szerint ily nagy medvét még nem láttak.

Zichy Béla és Nádasdy Ferencz grófok Lugauban időztek zergevadászatokon. Nádasdy gróf hat pár zergét lőtt.

A tordacsi falkavadászat az idén jobban sikerült mint valaha, dacára hogy a Cubhunting ideje igen száraz volt. A két falka — egyik 15 pár róka-eb, a másik 12 pár harrier — fölvaltva — 6-szor vadásztak hetenkint. Volt összesen 33 rendes vadászat; fogtak 6-szor rókát, s 11-szer nyulat.

Gr. Hunyady Imre, írja a «Vadász és Verseny lap» felhagy a falka vadászattal. Az ő harrier-falkái a legkitünőbbek voltak a monarchiában. Az egyik falkát már meg is szerezték volna tőle s Németországba vitték ki.

Mácsán Aradmegyében Károlyi Tibor grófnál a napokban vadászat volt, melyen 894 nyulat, 57 fácánt és több vadlibát ejtettek el. A házigazdán kívül résztvettek Latinovics László, Beöthy Algernon s kívülük számosan.

Erdélynek vadakban való gazdagságáról a következő kimutatás hű képet nyújthat. Az elmúlt évben a szebeni és brassói vidékeken 13 medvét és 111 farkas ejtettek el; Marosvásárhely és Udvarhely vidékén 18 medvét és 118 farkast; Beszterce és Deés környékén 25 medvét, 134 farkast; Szilágy-Somlyó és Kolozsvár környékén 1 medvét, 165 farkast; Gyula-Fehérvár és Szászváros környékén 8 medvét 167 farkast lőttek. Ez szerint összesen 65 medvét és 695 farkast ejtettek el e 980 négyszög mértföldnyi területen.

Az 1700. zerge. Mint megbízható forrásból értesülünk Meran gróf Stájerországban fekvő kitünő vadászterületén, a mult napokban az 1700-ik zergét terítette le. Ritkán esik meg, hogy ily rendkívüli eredményről tehessünk jelentést.

A walesi herczeg Festetich Tasziló grófot és nejét meghívta magához Angliába, azon nagy fácánvadászatokra, melyek a walesi és az edinbourghi herczeg birtokain fognak tartatni.

Lövészet.

A budapesti galamb lövész-egyesület elnöksége mozgalmat indított a jövő évi kiállítás alkalmából rendezendő internacionális löversenyek ügyében, melyekre körülbelül 25,000 franknyi díjat terveznek. Az érdekes sport és a nagy díjak bizonyára nem egy külföldi sportmant fognak rábírní, hogy fővárosunkat s egyuttal a kiállítás is meglátogassák.

Mr. Blondin, a monte-carlói nemzetközi galamb-löversenyek titkárja, beküldte a V. és Vers. Lapnak, egy kis csinos füzetben, ama löversenyek sorozatát, melyek december 16-án kezdődnek és egész márczius 13-ig terjedve, minden kedden és szombaton tartatnak. — Elhagyva ezekből ama kis díjakat, (200—300—500 frank) melyek mintegy begyakorlásul tartatnak eleinte, csak annyit említünk, hogy a nagyobb díjak (2000—3000 frank) január 10-én és 13-án, e 20,000 frankos Grand prix du Casino pedig január 17-én és következő napjain lövetik — 12 galambra; és pedig első nap 4 galamb 26 méterre; második nap 1 galamb 26 és 7 galamb 27 méterre. Három hiba kimaraszt. Tét 200 frank. A 2-dik 4000 frankot kap a díjból és 25% a tételekből, a 3-dik 2000 frankot és 25%; a 4-dik 1000 frankos és 15%; a maradék és egy tiszteletdíj a győztesé; január 19-én lesz az 5000 frankos Prix de Monte Carlo, ez handicap; s január 22-én az 1000 frankot Prix de la Consolation, aztán ismét kisebb díjak folynak, csak a zárnapon, márczius 13-án van még egy 4000 frankos díj — aránylag hasonló módosításokkal mint a Grand prix.

Lapunk ama tiszteletteljes kérelemmel fordul hazánk lövészegyleteihez és a lövészet bármily nemével foglalkozó fiailhoz, hogy akár társulataik beléletének fontosabb mozzanatairól, akár ezen kiváló gyakorlati jelentőséggel bíró sport körébe tartozó eseményről és mozgalomról minket értesíteni szíveskedjenek. Mi ismerve a lövészet kultiválásának hazánkban nem eléggé elterjedt voltát s belátva annak sokoldalú fontosságát, kiváló sulyt fogunk rá fektetni lapunk hasonló nevű rovatában.

Athletika.

A magyar athletikai klub decz. hó 13. tartandó «házi diadalának» versenysorozata, igen változatosan van összeállítva. Összesen 13 pontból áll, köztük néhány, nálunk eddig nem kultivált sport nimmel, minő többek közt a mulatságos svajeci zsák-birkózás.

A «Torontáli athletikai klub» a mult héten N.-Beeskereken a casinó kis termében tartotta alakuló közgyűlését, melyen a belügyminiszteriumhoz felterjesztendő alapszabályok zárdékolásának megtörténtéig egy ideiglenes tisztikar szervezetett s ebbe közfelkiáltással elnöknek: Rónay Jenő m. aljegyző, művezetőnek: dr. Mihálovits Ödön m. alügyész, titkárnak: Lestyánszky János m. tb. aljegyző, pénztárnoknak: Balogh Károly m. aljegyző választatott meg. Ezenkívül a házszabályok kidolgozására, nemkülömben a club számára szükséges

alkalmas helyiségnek beszerzésére Szalay József reform. lelkész elnöke alatt Vécsey István és Reitter Oszkár tagokból álló bizottság küldetett ki azzal, hogy az eredményről a club elnökének mihamarább tegyenek jelentést.

A kerék-korcsolya pályát. a Margit-híd melletti «Ujvilág»-ban nov. hó 19-én nyitották meg ünnepélyesen.

Porzsolt Jenő és **Porzsolt Kálmán** által kitűnően szerkesztett testgyakorlati közlöny, a Herkules legujabb száma a következő érdekes közleményeket tartalmazza: Növendékek disztornája a kiállításkor (Egy tornatanitótól). — A testgyakorlatok physiologiai jelentősége. — Tornaszerek a versenyeknél. — A sport és annak nemei. — A női szertornázás (Kloss után). — Katonák testgyakorlata (képpel). — A korcsolyákról. — Különfélék. — Tárcza: Magyarországi sport (Porzsolt Kálmántól).

A világ bajnoka. Az Astley által alapított hat napi versenyjárás (goas—you—please) naponk ití 12 óranyi járási idővel e hó 24-én fog megtartatni. Londonban. A világ bajnoka győzelmi jelvényül az «Astley Belt»-et nyeri Littlewood György, Sheffieldből ez övet már kétszer nyerte el; s ha az ez évi versenyen is elnyeri az öv kizárólagos tulajdonosa leend. Day Samut Birminghamból s Mason György Londonból egyszer-egetyszer szintén megnyerték már a győzelmi jelvényt.

Hatezer angol mértföldnyi gyalogút. Harrimann, ismert amerikai gyalogló hatalmas gyalogútra vállalkozott. Szeptember 28-dika óta, mely napon Denver várost Colloradó államban elhagyta, útközben van. Útjának czélpontja Augusta város Maine államban, s így útjának távolsága körülbelül 6000 mértföldet tesz. Harriman e nyáron fogadást tett, hogy e roppant utat 110 nap alatt fogja megtenni. Hogy eredményének valódiságához semmi kétely se férjen útján három bizalmi férfi kíséri.

G. M. Hendeé, az amerikai amateur velocipedisták egyik legjelentékenyebbje mult hó 16-án a springfieldi Hampden-parkban kísérletet tett a velocipedden 2 p. 39 mp. alatt behozni az egy mértföldet. A kellemetlen időjárás azonban meggátolta Hendeét czéljának keresztülvitelében, úgy, hogy 2 1/3 másodperczel a nevezett legjobb rekord mögött maradt, 2 p. 42 1/3 mp. alatt hajtva be az egy angol mértföldet.

Szent-Pétervárott mult hónapban velociped-meeting volt. Mintegy 25,000 személy volt jelen s a program négy bicycle- és egy tricycle-versenyből állott. A verseny helye a városban fekvő nagy Zarezyn tér (Mars-mező) volt. A befolyt jelentékeny összegek jótékony czélokra fordítottak.

Az angol velocipedisták száma. Mily nagy mérvben terjed Angliában a vasparipa sport, mutatja egy angol lap statisztikai kimutatása, mely szerint Angliában tavaly háromszázezer velocipedista volt.

Burrows Tamás és **Sullivan Lawyer** közt mult hó 18-ikán Worcesterben az «Agricultural Grounds»-on egy «hop—step—and jump» verseny folyt le. Ezen már némileg elavult verseny következőképp lesz keresztül víve: Egy határozott ponttól a versenyzők tíz yardnyi futamot vesznek, először is egy távugrást tesznek, ezután egy nagy lépés következik, mely után ismét egy távugrás jön. Ki ily módon a legnagyobb távot elérte, az a győző a versenyben. — Burrows mindjárt az első kísérletnél 14.83 méternyi eredményt ért el s Sullivan ellen győző maradt, ki csak 13.73 méternyi távot ért el.

Öreg urak tornász-csapatja a mi hazai egyleteink között is többnek van már, Németországban pedig ez már minden egyletben feltalálható. Legu több a tornászszövetségi választmány egy felhívást bocsátott közre valamennyi német torna-egylethez a végből, hogy a jövő évben Drezdában tartandó

nagy torna-ünnepélyre állítsanak ki egy-egy öreg urak csapatját is.

A Themsén, Londonnál, Angolország jelenleg két legjobb professionatus evezőse versenyzett, melyen a Bubear nevű evezős bajnokot könnyű szerrel legyőzte Perkins.

Hamburgban január hónapban egy nagy nemzetközi verseny-korcsolyázás fog tartatni, melynek programja már röviden meg van állapítva, az ünnepély két napra fog kiterjedni és kiemelkedő pontot képez a műkorcsolyázási versengés.

A londoni német tornász-társaság ez idei verseny-tornázását december 10. és 11. tartja meg. A versenyek nyitva vannak minden amateur számára. Lesz boxolás, távol- és magasugrás, vívás lovon, gyakorlatok korlátlan, nyújtón és lovon, birkózások, melyeknél mindenféle fogás érvényes, végül kötélhuzás. (Herkules.)

KÖZGAZDASÁG.

Magyarország financiai önállóságának megalapítása.

II-ik közlemény.

Az 1869-ben letett quotával, ugyanazon eset áll be, mint az előbbivel, azzal a különbséggel, hogy most csak 49 évi kamat vész el, vagyis 75.900.000 frt. Elvonatott tehát a hazai termeléstől az első három évben lefizetett quota következtetésében.

- a) Háromszor 31 millió frt 93.000.000
b) Ennek kamatja frt 217.850.000
Összesen frt 310.850.000

Kiszámítottam lelkismeretesen az összeget, mely így 50 éven át, évről-évre a hazai termeléstől elvonatik, és egyedül a veszendőbe ment kamat összege megüti az 1975.250.000 frtot.

Mivel pedig a 31 millió, mely 50 éven keresztül, kamat quota fejében lefizettetett, tesz 1.550 millió forintot, kiviláglik, hogy szegény hazánk a végzetes kamat quota által 50 év alatt termelési képességéből 3.524.726.000 frtnyi veszteséget szenved.

De 50 év csak egy pillanat a nemzet életében, s ha ezen pillanat eltűnt az örökkévalóság tengerébe, akkor az évszázad második felében folytatjuk ez ádáz, öngyilkoló operációt; folytatjuk mindaddig, míg csak az osztrák államadosság fenáll.

Ezen kimutatott *negyedfélezer-millió forintot kell a nemzetnek felteremteni, saját kezemunkájával, véres verejtékével.*

És most kérdezzük: Boldogulhat-e egy nemzet ily hiú és meddő áldozatok mellett?

Valóban! nem.

Igaz az ugyan, hogy a pénzforgalom és keringés folytán ezen óriási összegek részei visszatérnek ama forráshoz honnan eredtek!

De milyen módon történik ez?

Részint úgy, hogy a külföldi üzér, magyar természetényeket bevásárol, (a mit a kamatquota fizetése nélkül is tett volna) — részint, ha felemészítő kamatokra adnak pénzt kölcsön magyar földbirtokosnak, kik ezen operációk következtében, gyakran tönkre mennek.

Azon külföldi tőkepenzesek pedig, kik nálunk iparos vállalatok élére állnak, sarczolják az ország teremtő erejét nem hazánk,

hanem saját szülőföldjük előnyére és szállítják oda a nálunk szerzett kincseket.

Nem is lehet azt kárhozatni: mert mindenkinék közelebb esik saját hazája mint az idegen föld.

Minden túlzás nélkül lehet állítani, hogy egy tetemes része azon üzleteknek, melyeket a külföld Magyarországon véghez visz, azon adóösszegekből fedeztetik, melyeket a nemzet kamatquota fejében évente fizet.

Minél nagyszerűbb a külföldi váltalat Magyarországon, *annál nagyobb* a hátrány is mely abból a közvagyon kifejlődésére hárul.

Vegyünk csak például az államvasut és az oraviczai bánya kerület haszonbérbe adását 100 évre. Milliókat és milliókat húz onnan a francia társaság, és mit nyert — kérdezzük — a nemzet? Semmit.

Az angol, francia, holland nép szépen megköszöné, ha az idegen arany oly működéssel lépne fel nálunk, a mint az hazánkban történik.

Semmi nemű iparvállalat, gőzhajózási társulat, vasút, semmiféle erőmegfeszítése a nemzetnek nem képes gátot vetni amaz anyagi, szellemi, erkölcsi süllyedésnek és tespedésnek, mely karöltve járand a fenti pénzaldozatokkal és megélhetjük még az időt, mikor a magyar ember magyar földön nem lesz egyéb mint napszámosa a külföldi pénzek.

Oda kell tehát működnünk, hogy Magyarország saját magának lehessen bankárává. Egy nemzettel sem született a pénz és vagyonság; minden nemzetnek kellett azt önmagának teremteni szorgalom, ipar és takarékoság által.

Intelligentia! Népművelés és népoktatás! Mily magasztos eszmék! és mégis mily szoros kapcsolatban állanak ezen prózai szóval: *pénz!*

Irigy, sovár szemekkel nézhetjük például Svájc és Németország magas műveltségét, melyet azok csaknem kizárólag fényes népművelési rendszerüknek köszönhetnek.

Európának majd minden tartománya messze túl szárnyalt bennünket a műveltségben, túlszárnyalt azért, mivel tőke hiánya folytán, nem vagyunk képesek a szükséges költséget népünk nevelésére és oktatására fordítani.

Pedig a tudatlan nép, még a szemei előtt fekvő kincsek felhasználására és értékesítésére sem képes.

Hirneves Montesquieu, a törvények szelleme című halhatatlan munkájának ama fejezetében, melyben Európának pénzügyi helyzetéről szól, mondja:

Két út van, melyen a kormány meggazdagodhatik:

Az első az, midőn a kormány túl terhelvén a nemzetet adóval, eleinte roppant összegeket teremt elő, de később a nép elszegényedése következtében maga is elszegényedik.

A második az: midőn a kormány kímélvén a nép erejét, eleinte csakugyan szegényes helyzetben találja magát, de később a nép növekedő vagyonsága folytán maga is gazdaggá lesz, és mivel az osztrák-magyar birodalomban a nagy államférfi e böles elvét nem követték, vagyunk most eme számalomra méltó pénzügyi helyzetben.

Az osztrák államadosság egy sajátásgos specialitása az államadosságoknak, mely a többi művelt államok adósságától lény-

gesen elüt. Más államokban, például Francia- vagy Angolországban az államadosság a nemzet activ vagyonának egy tetemes részét képviseli és annak folytonos szaporítására szolgál.

Az osztrák-magyar birodalomban azonban az államadosság egy passiv vagyont képezvén, nem szaporítja, hanem esonkítja a nemzeti vagyont.

A két fennebb említett államban a lakosság büszkélkedik jól rendezett államadósságával, és az üzér minden szorgalmát és takarékoságát arra fordítja, hogy bizonyos évek lefolytával, magának és családjának biztos jövedelmet szerezzen állampapirokban.

Az osztrák-magyar birodalomban azonban, ezen tágas birtok terület fele visszariad az állampapiroktól, és azt hiszem, hogy a Magyar korona tartományaiban igen kevés osztrák állampapir lesz feltalálható; és alig hiszem, hogy hazánkban legyen ember, ki családja jövőjét ezen ingatag alapra kívánna fektetni.

Tul a Lajthán pedig mindenkinék borsódzik a háta, ha ezen gyönyörű vívmányának, a mi osztrák államadósságnak nevezetik, csak nevét is hallja, és ha az üzérnek sikerült szorgalma folytán egy kis vagyonra szert tenni, másra fordítja azt, mint állampapirok bevásárlására.

Még egy jellemző és végzetes tulajdonságát kell az osztrák állampapiroknak kiemelnünk, — ugyanis — hogy azok magasabb kamatot fizetnek, mint bármely más államéi. Ennek genesise következő.

Midőn Ferencz és Ferdinánd császárok alatt a birodalmi hitel tetőpontján állott, a bécsi kormány bizonyos büszkeséget helyezett abba, hogy kölcsön felvétel alkalmával több előnyt és magasabb kamatot kínáljon mint akármely más kormány.

Fölösleges áldozatok voltak azok, mert akkoriban olesó pénzt kaphattak volna. De pazarlás milliókkal, fukarkodás garasokkal, volt mindig a bécsi pénzkezelés ismertető jele

Nem fontolták ők meg, hogy a nagy kamatfizetés, nem emeli, hanem csökkenti a ország hitelét tekintélyét és erejét, és a nemzetet a könnyelmű gazda hirére hozza.

Ha a magán ember, legyen az bármily dúsgazdag — oly magas kamatokra vesz fel pénzt, milyeneket más hasonló vagyonsbeli helyzetben levő nem fizet, bizonyosan hiteleznek neki szivesen addig, míg vagyona tart. De minden ilyenemű kölcsön ntán lejjebb száll hitele és tekintélye a világ előtt, az uzsorás-speculatio prédájává válik, míg elvégre birtoka elpusztul, és ő a csődben keresi végmenedékét, saját és hitelezői végromlására.

És ez mindazon állam sorsa, mely — mint mi — magasabb kamatot fizet mint a többiek.

Ha a magán ember hitele elenyészett ugyan de tartozásain felül mégis marad vagyona, hogyan fogja ő hitelét a világ előtt helyre állítani? Valóban nem úgy, hogy folytatva az eddigi eljárást, utolsó kútforrásait meríti ki, de igen is úgy, hogy jó vagyongazdálkodást alkalmazand, mondjon le fölösleges költségeiről, pazar szokásairól és *bizonyítsa be hitelezőinek, hogy tartozásait letisztázni képes leend!*

Ez az egyedüli mód, melyet az állam saját megmentésére észszerűen választhat.

Hogy világosan kitüntessem a különbséget, mely a rendezett és rendezetlen államfinancz operatio között létezik felhozok két esetet a legujabb financz történetből.

(Vége következik.)

Az országos kiállításra való bejelentések sűrűn és szép számmal folynak. Az utolsó napokban ugyan oly körülmény merült fel, mely könnyen csökkenthette volna a buzgalmat. Ugyanis a főváros képviselő testületében levő orvosok a koleraveszély miatt egy terjedelmes memorandumot szándékoztak benyújtani a kiállítás elhalasztását indítványozva. Ezen mozgalom azonban, mivel az államtitkár kijelentette, hogy a kiállítás mindenesetre meg fog tartatni, tényleges eredmény nélkül maradt.

A magyar földhitelintézet elnöki állása tudvalevőleg Lónyay Menyhért gróf halálával megüresedett. Az érdekelt körökben behatóan foglalkoznak azzal az eszmével, hogy e díszes állásra Horváth Boldizsárt nyerjék meg, kinek a földhitelintézethöz való működése még a hatvanas években a legkedvezőbb befolyással volt az intézetre.

A monarchia áru importja. Az osztrák statisztikai központi bizottság jelentése szerint az osztrák-magyar vámterület áru importja 1383-ban 48.027,743 métermázsára rugott. Az importált áruk értéke kitett 646,631,554 forintot a vámjövédék pedig 45.063,472 frtot.

ÁLTALÁNOS SZEMLE.

UDVARI HIREK.

A király ő felsége most állandóan körünkben tartózkodik s Gödöllőről gyakran bejön a fővárosba. Hogy mennyire érdeklődik közéletünk s haladásunk kiváló mozzanatai felől, mutatja az, hogy meglátogatta a műcsarnok őszi kiállítását, az iparművészeti muzeumot s egyéb közintézetünket. Minden esütörtökön általános kihallgatást ad; a delegáltak berekesztése alkalmából pedig két nagy udvari ebéd tartatott, melyre az összes delegáltak hivatalosak voltak. A farsangon két udvari bál lesz, az első január 9-én, a második 16-án.

A királyné ő felsége szintén Gödöllőn tartózkodik. — Nevenapját november 19-én fővárosunk ép úgy, mint az egész ország ünnepélyes misékkal, s a középületek feldiszítésével ülte meg, így akarván a magyarokkal oly bensőleg rokonszenvező uralkodónő iránti ragaszkodását kifejezni. Gödöllőn az uralkodóház szoros családi körben tartotta meg a névünnepet.

Mária-Valeria főhercegnő (képpel) ki még csak ápril hóban töltötte be 16. évét, költői hajlamainak és tehetségének egy újabb bizonyítékát adta a felséges anyja névnapjára készített meglepetéssel. Az a királykisasszony által irt kis szindarab ugyanis a „Makacsodó“, melyet november 19-én a gödöllői kastélyban előadtak, melyet csupán a legszűkebb udvari körben ismernek, s melyről közelebbit megtudni szerencsések voltunk, határozott tehetségről tesz tanúságot. A darabban több ügyes vonatkozás van a névünnepre, s épenséggel nincs meg benne a még tehetséges kezdőknél is szokásos darabosság. A darab előadása, melyben az egyik szerepet maga a király kisasszony játszotta, másikat az udvarnál vendégkép tartózkodó bajor

hercegnő, élénk és szabatos volt. Ugyanez alkalmával egy sajtószerményű költeményt adott át a fiatal főhercegnő felséges anyjának, melynek kezdőbetűi az „Erzsébet“ nevet adják. Mint az udvar köréből értesültünk, a királykisasszony egy újabb színművön dolgozik, mely az elsónél terjedelmesebb lesz s így bizton remélhetjük, hogy benne nekünk is lesz Carmen Sylviánk.

Rudolf trónörökös magas vendégeivel a gödingi pagonyokban vad szik. Fenséges neje Stephánia főhercegnő Bécsből Laxenburgba menve meghütötte magát és torokgyuladást kapott, melyből azonban már felépülőben van. A trónörökös pár, a kis Erzsébet főhercegnővel, ki kitűnő egészségnek övend, december elején átköltözik a bécsi udvarba.

Ferdinánd-Károly-Lajos, Lipót-Ferdinánd és Ferencz Salvator főhercegeket ő felsége nov. 23-án kelt legfelső kéziratával az arany-gyapjas rend ovagjaivá nevezte ki.

A czár és neje s az egész orosz udvar nov. 26-án költöztek be Szentpétervárra a téli palotába, hol a farsang alatt több fényes udvari bált foglalkoztatni adni.

A belga király ellen állítólag merénylet történt a laekeni parkban. Leopold király egyik segédtestjével sétált a kertben, midőn a közeli sűrűből hirtelen tűz lobbant ki és dördülés hallatszott. Meg nem sérült egyikük sem és se a golyónak, se a tettesek nyoma nem volt. A belga lakosok közül némelyik balga fréfának, másik valóságos merényletnek tartja e rejtélyes esetet.

TÖRVÉNYHOZÁS.

A magyar delegáció november 19-én tartotta utolsó ülését. A közös pénzügyminiszter köszönetet mondott a király és miniszter társai nevében a delegáció áldozatkészségeért a mit bizonnyára meg is érdemelték, mert az előterjesztett költségvetésben s egyéb javaslatokon lényeges változások történtek, leszámítva azt a 230 ezer forintot, a mit a költség előirányzatból töröltek. Tisza Lajos gróf a delegáció elnöke szép beszéddel zárta be a bizottság ez évi működését.

A főrendiház eddig csak kisebb érdeklődéseket tartott. November 27-iki ülésében az elnök megemlékezett Lónyay Menyhért gróf és Festetics Leó gróf haláláról, s indítványára a ház jegyzőkönyvében adott kifejezést e két haláleset feletti bánatos részvételének. 29-én néhány vasuti törvényjavaslatot tárgyalt le s fogadott el a ház.

A képviselőház a delegációs tárgyalások következtében tartott hosszabb szünetelés után nov. 22-én tartotta első ülését. Az ezzel megkezdett új időszakban több fontos törvényjavaslat kerül a ház elé. A felsőház reformjáról szóló javaslatot előbb a 21-es bizottság vitatja meg, a melynek tárgyalásai már is következtetni engednek ama hatalmas eszmecserékre, melyeket a javaslat értelmes tárgyalásakor várhatunk. Legközelebb az állami tisztviselők nyugdíjazásáról szóló törvényt tette le a pénzügyminiszter a ház asztalára, mely törvény rég érzelt hiányt fog pótolni. A pénzügyi bizottság betérjesztette jelentését, melyben a jövő évi költségvetésben mutatkozó hiány fedezésére papírradékok kibocsátását és értékesítését ajánlja. A költségvetési viták már megkezdődtek.

EGYHÁZ.

Ő szentsége a pápa encziklikát küldött a francia püspökökhöz, melyben elmondja, hogy a béke és egyetértés a francia katolikusok közt fel van dülva s ezt a sajtó czivódásának tulajdonítja. Felszólítja ennél fogva a főpapokat, hogy hassanak oda,

miszerint a lapok e torzalkodásai megszűnjenek. Ő szentsége szava nagy örömet okozott az összes francia katolikusok közt. A pápa a legjobb egészségnek örvend, mit hajlott kora daczára a szigorú és egyszerű életrendnek lehet tulajdonítanunk. Jellemző vonásként említhetjük fel ő szentségéről azt, hogy midőn az utolsó konszisztorium alkalmával az új bibornokok a baretta átadása után szokás szerint megcsókolták jobb lábát, a 80 éves öreg kapuczinus-missionáriusra Massajára kerülve a sor, a pápa megölelte őt és fölmenté a lábszókolás alól.

Schlauch Lőrincz szatmári püspök a Szent-László-társulat elnöki székén november hó 27-ik napján oly nagyszabású egyházi és politikai beszédet tartott, mely nemcsak hazánkban, de az egész katolikus világban egyáltalában feltűnést keltett és óriási hatásával fényes diadalt aratott. Schlauch püspök beszéde valóságos szónoklati remekmű. A benne nyilatkozó felfogás nemessége, a gondolatok szövésében rejlő művészet, az egész beszédben élő s a vele felköltött hangulat ünnepi komolysága és magasztosága, eszméinek hódító fensége magasra kiemelik e szónoki művet. Mi a magunk részéről nemcsak a beszéd tökéletes koncepcziójáért, nemcsak a társadalmi, egyházi és politikai problémák felfogásában és megfejtésében nyilatkozó elvi idealizmusért üdvözljük Schlauch Lőrincz püspököt a legőszintébb hódolattal: hanem üdvözljük mindenek fölött azért, hogy teljes nyíltsággal kifejtette egyházpolitikai álláspontját s azokat az eszméket és jogokat, melyeken ma a katolicizmus minden híve mély lelkesedéssel csüng. Meglepően szép a beszéd első része. Az emberi léleknek általános igazságait s lázas korunknak zibongó kérdéseit az egyház tanainak s a vallásos hitnek világánál aligha fejtette szebben valaki, mint a szatmári püspök. De még meglepőbben bátor, igaz és elragadó a beszéd második része, mely a leghatározottabb színekben körvonalazza a nagy szellemű egyházi főúr egyházpolitikáját. A katolikus közalapítványok kezelése bizassék a katolikus főpapságra és a római katolikus egyház kormányzati és iskolai ügyeit az interkonfesszionális parlamenti kultuszminiszter helyett szintén az egyház hatóság vezesse. Ime ez a szatmári püspök egyházpolitikai enuncziációinak szaktétele. Tehát katolikus autonómiát követel! Igen! Katolikus autonómiáját — s ez az, amiért őt minden magyar katolikus nevében ragaszkodásunk, és vele együtt érzésünk nyílt jeleivel magasztalva üdvözljük!

Haynald Lajos bibornok, betegségéből felgyógyulva, hosszabb tartózkodásra fővárosunkba jött.

A magyarországi Szent-Ferencz rend legközelebb kiadott évi jelentéséből közöljük a következőket: A rend új tartomány főnöke Görög Kázmér a rendfőnökök sorában már 143-ik. A rend három tagja Észak-Amerikában mint missionárius működik. A szerzet ellát 9 plebániát, mint tanár működik 32 tag. Az összes tagok száma 282, kik között 151 áldozár van.

Ganglbauer bibornok november 22-én adta át ő felsége a bécsi burgplebánia templomban a bibornoki barettet Ganglbauer Coelestin József érseknek. Monsignore Lorenzelli pápai küldött volt e szertartáson ő szentsége által delegálva, ki a jelvényeket az oltár előtt uralkodónknak, ez pedig az új bibornoknak adta át. A Tedeum és a főpapi áldás után a bibornok ő felségénél kihallgatásra jelentkezett s bemutatta a római küldöttet. A lélekemelő ünnepélyen rendkívül nagyszámú közönség vett részt.

Rudiger, Lincz hirneves püspöke, az osztrák főpapság legkiválóbb tagja november 28-án elhunyt. A rendkívüli részvét, a mely betegségében egyháza részéről környezte, kifejezője volt azon hálának, a melylyel a katolicizmus ezen buzgó főpapja iránt viseltetett. Rudiger püspök az ecclesia militans igazi alakja volt, mert korunkban páratlan az oly

erély, minővel ő a saját elvei mellett küzdött. Halálának híre a magyar katolikus egyházat is őszinte gyászba borítja, mert hiszen a mi egyházunk egy, s a veszteség bárholonnan jó, mindig fájdalmas.

A ref. egyház egyetemes konventje nov. 17-én nyílt meg s az élénk viták 23-áig tartottak. Különösen a reformált püspökök főrendi tagságának kérdése; adott nagyobb eszmecserére alkalmat, felterjesztést azonban nem intéznek ez iránt a képviselőházhoz, mint eleintén akarták.

HADSEREG.

A bécsi Jozefinumból a közös hadügyminiszter, mint az a delegacionális tárgyalásokból ismeretes katona orvosi akadémiát akart alakítani. Mindjárt e terv első köztudomásra jutásakor élénken megtámadták a tervet, nemcsak polgári, hanem számos katona orvosi tekintély is. A Trefort miniszter által összehítt szakértőkből álló ankett is határozottan ellenzi, abból indulván ki, hogy a tervezett akadémiában az oktatás szabadsága meg nem valósítható s épen azért az ilyen intézetnek nem lehet megengedni, hogy diplomát osztogathasson. Megengedhetőnek csupán az orvosnövendéki konviktusokat tartják, melyeknek tagjai az állami egyetemeken nyerjenek kiképzést.

A katonatisztek özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló törvényjavaslat iránt végre létrejött a teljes megállapodás a legutóbb tartott közös miniszeri tanácskozásoknál. A szóban forgó javaslattal egyidejűleg a hadügyminiszter rendeleti uton új házassági szabályzatot fog életbe léptetni a katonatisztek számára.

A tartalékos tiszteket felszólítja a közös hadügyminiszter a katonai hivatalos lap legújabb számában, hogy pályázzanak a nagy számmal üresedésben levő tanári állomásokra a katonai reáliskolákban. Összesen 40 ily betöltendő állomás van. A tanártisztek a rendszeres turnusban lépnek elő egész I. osztályu századosig, sőt nincs kizárva annak lehetősége sem, hogy törzstisztek legyenek.

Az okkupált tartományokban fekvő XV. hadtest létszáma jelenleg 27,000 emberre rug. Ezenkívül van a 600 főnyi portyázó csapat, mely önkéntesen jelentkező katonák és esendőrökből áll és a 12 bosnyák század. Ezek a bosnyák budgetből tartatnak fenn, s létszámuk összesen 1,400 ember. A XV. hadtest legközelebb hazá küldi azokat a katonákat, kik az idén tartalékba lépnek s ugyanekkor vonulnak be az ujonczok. Ez a fölváltás körülbelül 6000 emberre terjed ki.

A Focsa melletti hid építést a Drina folyón az ötödik utász csapat bevégezte. A nehéz és kitérően megoldott munkáért a serajevoi térparancsnok ugy tüntette ki a téli szállására Linzbe vonuló csapatot, hogy a város főterén beszédet intézett hozzájuk, megdicsérve névszerint a kiválóbb érdemeket szerzett tiszteket s altiszteket. Az általuk készített hid nemcsak hadászati, hanem kere kedelmi szempontból is nagy fontosságú.

Halálozások: *Vay László* gróf honvédeztredes e hó 25-én Berkeszen elhunyt. Kora fiatalságában lépett a Ferdinánd huszárok ezredébe s hősiességű huszár bravúrjaival tette magát országszerte ismeretessé. Nevezetes részt vett a szabadságharcban, a hetvenes évek elején pedig egy ideig József főherceg főudvarmestere volt. Őszintén fájjaljuk e kitűnő katona s igazi magyar nemes elhunytát. — *Némethy Norbert* a 19. számú gyaloghadtest parancsnoka november 19-én Felső-Döblingben életének 56. évében elhunyt. — *Dr. Cwostek Ferencz* főorvos, a katona — orvosi kar egyik legkitűnőbb tagja e hó 16-án rövid szenvedés után meghalt.

ARISZTOKRACZIA.

Szögyén-Marich László tárnokmestert, a magyar főrendiház elnökét ő felsége nov. 23-án 1 kelt legfelsőbb kéziratával az arany gyapjasrend lovagjává nevezte ki. Az aranygyapjasrend a legmagasabb kitüntetés, melyet a király polgári érdemekért adhat. Főleg uralkodóknak s uralkodóházbeli hercegeknek szokás adományozni s ezenkívül oly előkelő nagy családok egy-egy tagjának, mely családok régóta állnak a trón és az uralkodóház bűsüges szolgálatában. Nálunk legrégebb birtokosa e rendnek herceg Eszterházy Móricz gróf. Kivüle bírják még Andrássy Gyula gróf, Károlyi Alajos gróf, Pejachevich Péter gróf és 1881 óta Szapáry Gyula gróf pénzügyminiszter, Szögyényvel együtt tehát hatan.

Bylandt-Rheidt gróf közös hadügyminiszter nov. 23-án ünnepelte 50 éves szolgálati jubileumát, mely alkalomból nagy kitüntésekben részesült. Ő felsége saját kéziratú levelében, valamint az ünnepély napján szóbelileg is kifejezte üdvözlését s legmagasabb elismerését a hadügyminiszternek eddigi működése felett. Felkeresték őt az uralkodóháznak Bécsben időző valamennyi férfi tagjai, köztük Rezső trónörökös a hadsereg küldöttségében, Albrecht főherceg pedig nagyon kitüntető táviratot küldött Arcoból. Vilmos német császár szintén táviratilag üdvözölte a jubiléumát, kit e legmagasabb szerencsekívánatokon kívül a magyar és külföldi miniszterek nagy része, a katonai vezérkar, a hadügyminiszterium hivatalnokai mind a legmelegebben üdvözöltek e valóban fényes jubileum alkalmából.

Károlyi Alajos gróf londoni nagykövet Bambergernek a híres bécsi orvosnak tanácsára Tirol enyhe égalja alá ment Bozenbe; a gróf és neje ezelőre Giers üdülő helyen maradnak, mignem a gróf teljesen megerősödik, mikor is visszatér Londonba hivatalos működését folytatandó. Gyermekai Stomfán időznek.

Szentkereszty Stephanie bárónőt a kézdivásárhelyi jótékony intézetek felállítása körül szerzett kitűnő érdemeiért Kézdi-Vásárhely város képviselőtestülete e város díszpolgárnőjévé választotta.

A budapesti athleta bál bizottságának összeállítására Esterházy Mihály grófot az atletikai klub elnökét nyerték meg, ki azt az arisztokratia és a gentry fiatalabb tagjaiból legközelebb meg is alakítja. Megnyugvással nézhetünk tehát e bál sikere elé, melyet az előző évekből ítélve bátran mondhatunk a magyar arisztokratia farsangi találkozó helyének.

Vilmos főherceg a német lovagrend nagymestere e hó 20-án ültette e rend lovagjává a hagyományos szertartások közt Cavriani László grófot, továbbá Bodmana-Möggingen és Reischach bárókat.

A bécsi Jokey-klub új helyiségének megnyitását a Zierer palotában fényes lakomával ülték meg Hunyadi Kálmán gróf elnök jelenlétében. A lakomán a nagyszámú klubtagokon kívül sok vendég is részt vett, köztük a magyar arisztokratia nem egy kiváló tagja. A helyiség kényelmesen s egyszerű eleganciával van berendezve. Kiváló említést érdemel benne a Derby terem, melyben az összes Derby díjat nyert lovak olaj festményű képmásai vannak felfüggesztve.

Kinsky, szül. Wilczek Erzsébet grófnő novemb. 19-én Seebarni kastélyában egy egészséges fiúgyermeket szült.

Házasságok. Báró Orczy Szerafin, Piret Eugénia bárónőt, Piret Béla báró leányát Diós-Jenőn eljegyezte.

Báró Bánhidy Béla kedves leányát Mária bárónőt eljegyezte Bolza Géza gróf főhadnagy a 4-ik huszárezredben.

Halálozások: *Tolnai Festetics Leo gróf* az orsz. színészi iskola volt igazgatója nov. 16-án életének 85-ik évében végelgyengülésben meghalt. A gróf tevékeny részt vett a hazai történelem emlékeztető reform országgyűlésein s a szabadságharc lezajlása után a zene művelésében talált megnyugvást. Működésének a magyar színművészet történelmében maradandó emléke lesz.

Berezenczey László volt 48-iki kormánybiztost és orsz. gyűlési képviselőt nov. 16-án temették a lipótmezei országos tébolydából, hol jobb sorsra érdemes s viszontagságos életét befejezte.

Rohan hercegné, Rohan Kamil herceg neje Sichevban meghalt.

NEMZETI KASZINO.

A *nemzeti kaszinó* mult heti társas élete fokozott élénkséget mutatott. A terem csaknem minden este megtelt és a társaság a társalgókban, a tekező, olvasó, étkező és kártyázó helyiségekben mindig igen szép számu volt. A zöld posztóval bevont asztaloknak azonban sokkal kisebb vonzó erejük van, mint az olvasó teremnek és csevegőnek, ahol a mágnás urak eszméiket kieserélhetik és az őket érdeklő napi eseményekről és kérdésekről tanácskozhatnak.

A *főrendiház* átalakításának ügye folyvást nagyobb hullámokat ver a kaszinói életben. A legnagyobb aggodalomra az a körülmény ad okot, hogy a főrendiház felsőházzá alakulva, elveszti egyöntetűségét és minthogy a születési joguknál fogva benmaradó tagok vagyis az arisztokraták és a király által kinevezendő notabilitások közt kétségtelenül igen gyakran merev elvi ellentétek fognak majd felmerülni: a főrendiház nagy fontosságú nemzeti missióját komolyan szívükön viselő kaszinói tagok legutóbbi megállapodás szerint erős agitációt fognak indítani a történelmi alapot egészen fölforgató miniszeri javaslat ellen.

Az *igazgatóság* választása, jóllehet csak a jövő év elején lesz, már közbeszéd tárgyát képezi. Minden valószínűség szerint újból meg fogják választani *Károlyi* István grófot vezérigazgatónak. *Andrássy* Gyula és *Desséffy* Aurél grófokat igazgatósági tagoknak. A választmányban nagy változás van kilátásban a mennyiben az ifjabb mágnás nemzedék agitál azoknak megbuktatására, akik a nemzeti kaszinó arisztokratikus jellemének nagyon közmopolitává tételén fáradoznak.

A *kaszinó könyvtáráról* tettünk mult számunk e rovatában említést. A könyvtár nem csak tökéletes rendezettsége, mintaszerű beosztása és nagybecsű okmányai, ereklyéi, kéziratai által méltó a figyelemre, hanem általában mint modern magán-könyvtár a legnagyobbak közé sorolható, amennyiben több mint 40,000 kötetet tartalmaz és különösen az újabb modern irodalom minden nyelven oly gazdagon van benne képviselve, hogy minden szakértőt bámulatba ejt. Sokan nem is tudják még, mily óriási kincset rejt e könyvtár, melyben a modern magyar, angol, francia, spanyol, olasz, orosz, német irodalomnak ugyszólván minden kitűnő terméke megtalálható.

A *kaszinó olvasó-asztalára* — a különféle nyelvű tudományos folyóiratokat is számítva — átlag száz (100) időszakos mű, hírlap, közlöny, revue stb. érkezik napoként.

A «Gazette de France» nov. 24-ki számában érdekes cikket olvasunk a magyar nemzeti kaszinóról L. de La Briere úrnak Magyarország meleg barátjának tollából. Kiváló rokonszenvvel és elismeréssel ír a magyar úri világ ez európaszerű az igazi nemes szövetkezet és valódi elegancia hírében álló társasköréről és annak egyes kiváló alakjairól. Egész cikkéből az tűnik ki, hogy elragadtatva időzött a nemzeti kaszinó urai közt és megismerte a magyar nemes urat igazán olyannak, a milyen. Sikerülten jellemzi a kaszinó egyes tagjait így Károlyi Gyula, Teleki Samu, Andrassy Tivadar, Batthyányi Elemér és Károlyi Pista grófokat, a kiknek igazi magyar, lovagias vendégszeretetét nem győzi eléggé magasztalni. A francziák kiolvashatják előkelő honfitársuknak e cikkéből, hogy a magyar nemzeti kaszinó Európa egyik legelső úri társasköre, a mit bizonyára úgyis tudnak, mert köztudomású dolog, hogy a walesi herceg is, ha igazán jól akar mulatni, a magyar főurak e vendégszerető termeibe látogat el, hol a grand seigneurséggel párosult kedély honol, megaranyozva a magyar fesztelenséggel.

ORSZÁGOS KASZINÓ.

Az országos kaszinó termeiben napról-napra érdekes diskussziók folynak a párbaj kínóvéseinek megakadályozása ellen. Igen tekintélyes gentlemanek erős mozgalmat indítottak meg, melynek célja lenne előbb a társadalomban, azután a törvényhozásban odahatni, hogy az apró-cseprő, sokszor igen is gyerekes perpatvarok miatt keletkező párbajokért a felek 3—4 évi börtönbüntetéssel sújtassanak. Mint halljuk Zichy Jenő gróf, Rohonczy Gedeon, Szentiványi Zoltán, Takács Lajos, Hentaller Lajos és Hoitsy Pál urak állanak a propaganda élén.

Mi a magunk részéről a legmelegebben üdvözljük e téren az országos kaszinót. Nyilvánvaló dolog, hogy a gentrynek ez a gyülekező helye igen kitűnő és nemes eszmék és eszmecserék forrása szokott lenni s a fiatal kaszinó önmagához marad hű és méltó, midőn az angol arisztokraczia példájára üldözni akarja a karej-párbajozókat. Mert a mily szükséges és komoly a párbaj máskép el nem intézhető ügyekben, ép annyira neveléses, hogy minden bál után holmi tyukszem letaposás miatt tucatszámra ismétlődjenek a vértelen kakasviadatok.

Az igazgatóság válaszákat az országos kaszinó a jövő esztendő elején fogja eszközölni. Valószínű, hogy a kaszinó élén ismét az a három úr fog megmaradni, akik azt jelenleg oly kitűnően vezetik.

NŐVILÁG.

A saison kalapjai. A női kalapok díszítésében ezen a télen a zsenília uralkodik. Nem is látni egyebet zsenília és nemez mintáknál, ezeken kívül még legfeljebb kulisszát kalapokat hordanak. A nemez kalapok nagyon magasra kezdenek emelkedni, de a finom hölgyek tartózkodnak a túlzástól: A dísz bagoly s nagycsőrű papagály fejek képezik. Kedvező fogadtatásban részesülnek a picziny fekete csipke capoteok, melyekhez selyem vagy arany rojtokat szokás alkalmazni. Ez a fűdísz igen kényelmes s különösen színházi toillettekhez alkalmas. A hajdíszre nézve, mely a kalappal szoros összefüggésben áll, megemlítjük, hogy az kissé leszáll a nyak felé; a hajbatont csinos szalag csimbókok dívatát alkalmasint ismét felkapják a télen, már is láthatók a színházak némelyik pályájában.

A pesti jótékony nőegyesület legutóbbi választmányi ülésén november hóra 610 szegény közt leendő kiosztásra 2383 frtot utalványozott, még pedig rendes havi segély s lakbér fejében 1852 frtot.

Az első gyermek menhely-egylet sorsjátéka, melynek huzása nov. 19 én volt, igen fényes eredményre végződött. E jótékony egylet 14 év óta áll fenn, mely idő alatt ezer és ezer árvának s lenéznek nyújtott hajlékot s ellátást. Serdültebb ápoltság részére pedig az István-telken nemrég földmives- és kertész képzőintézet t nyitott, mi elfogva a közönség pártolására teljesen érdemes.

Női parkiállítást terveznek a jövő évre Bristolban. Felvétetnek tárgyak minden a nők által üzött iparágból: festészet, szobrászat, fametszet, mintázás, dekorálás, szövés s mindennemű kézimunka. Ezen modern kiállítás érdekét növelni fogja régi ipartárgyak egész gyűjteményének kiállítása, melynek célja összehasonlítást hozni létre az elmult és modern női munkásság közt az ipar terén. Kapcsolatban e kiállítással kitűnő nők arcképesarckéja is fog megnyitni.

Az irgalmas nővérek között, kik Gráczból érkeztek fővárosunkba, hogy az üllői ut új kórházában a betegápolást végezzék, van báró August Anna is, néhai báró August Antal leánya, ki életét ezen nemes és önfeláldozó pályának szentelte.

A manchesteri egyetem ezentúl nőtanulók számára is megnyitott. Az orvosi és sebészi tanfolyamok kivételével valamennyit együtt hallgathatják a férfi tanulókkal.

SZÍNHÁZ.

Az operaház műsorát az elmult napokban több új darabbal élénkíté, a melyek annyiban nevezhetők ilyeneknek amennyiben új díszlettel s szereposztással kerülnek színre. Bizet kedves zenéjű „Carmen“ je volt az egyik, sikerült festői kiállítással. Czím szerepét Bartolucci k. a. énekelte magyar szöveggel, jól átgondolt játékában a regényes, vad cigányleányt helyes felfogásban mutatva be. Turolla k. a. Wagner „Lohengrin“-jében Elza szerepével először tett kísérletet Wagner operában s a művésznő ezuttal igen helyesen lemondott az erő és szenvedély hatásairól, hogy az opera sajátos stílusához alkalmazkodhassék. — Deczember hó folyamán színre fog még kerülni „Gioconda“ és „Troubadour“, mindkettő Turolla Emma kisaszonnyal; Erkel Ferenc „István király“ című operája január második felében kerül színre.

A nemzeti színházban Horváth Károlynak az ujonnan feltűnt drámáiról tehetségnek „Egy asszony története“ című darabját ismételték többször; azonkívül fel-levenítették a rég nem adott „Ember tragédiáját“, melyre még mindig tömegesen tódul a közönség. A legközelebbi újdonság az „Arany ember“ lesz Jókai Mórtól, mely darabot a koszaros író hasonzimű regényéből dolgozta át.

A népszínház gyors egymástutánban hozza színre az új darabokat. Kiváló színházi sikert aratott Rákosi Jenő „Magdolnája“, ez a parasztragédiának n vezetett népszínmű, melyet a kritika azonban túlrealistikus irányba miatt nem részesített, o'y osztatlan elismerésben mint a kö önség. A második újdonság Klárnának a népszínház tagjának „Az árendás zsidó“ című népszínműve. Alakok és jelek jól vannak benne össze álogatva — remiszcezenziákból. E hó 30-án „Gerolsteini nagyhercegnő“ című új operett került színre.

A várszínházba Blaháné hódítja a közönséget az „Ezres bankó“, a „Czigány“ című népszínművekben és a „Kékszakállu herceg“-ben Offenbach e csinos operettjében. — Reméljük, hogy a várszínház az ő segélyével teljesíteni fogja magyarosító és kultur misióját.

Elszler Fanny korunk egyik leghíresebb táncosnője, k nek diadalai a jelen század első felére esnek nov. 27-én elhunyt Bécsben. Az önnepelt művésznő 1810-ben született s már 7 év s korában

feltűnést keltett tehetségével s pár évvel később meghódította művészi tánczával egész Európát. Apánk még emlékezni fognak budapesti vendégszereplésére, s arra hogy mily nagy volt nálunk az elragadtatás. 1851-ben vá t meg a színháztól s szerényen csendben töltötte napjait bár egykor Európa hatalmas versenyztek szívéért. Temetése a bécsi legelőkelőbb világ tömeges részvételével ment végbe.

Bécsben az országos színházi bizottság elvette azon indítványt, hogy a Stadttheater a régi helyen újra felépíttessék.

Sardou legújabb műve „Theodora“ deczember folyamán fog színre kerülni a Porte-Saint-Martinban. A próbák naponként órák hosszúig folynak; részt vesz bennük Sarah Bernhardt is, a ki már teljesen f lépült sokat emlegetett betegségéből.

Bianchini k. a. a bécsi opera tagja nagy diadalokat arat Karlsruheban. A kiasszonyt úgy az udvar, mint a közönség kitüntetésekben részesíti, így fe'szólították őt, működnie közre egy udvari hangversenyen, a mit a művésznő meg is ígért.

ZENE.

Hangverseny saisonunk legkimagaslóbb mozzanatát kétségkívül a meiningeniek fővárosunkban való fellépése képezte. Az ötven zenészből álló zenekar Bülow János vezetése alatt a műértő közönség elismerő tetszésével találkozott. A hangszeresek nálunk az u. n. beethoveni zenekar számarányában vannak képviselve, a mely csoportosítás egyszerűsége dacára mégis páratlan művészi hatást tud felmutatni.

Liszt Ferenc. Tetétlenről vissza érkezve a fővárosba, pár napot itt töltött, főként veje Bülow hangversenyeinek kedvéért. Ittléte alatt csak igen kevés látogatást fogadott s idejét többnyire „Szent László“ című oratoriumán dolgozva töltötte. Legközelebb elutazik Rómába, honnan csak január közepén tér vissza hazánkba.

Az országos zeneakadémiát Liszt Ferenc Rómából való hazaérkezése után reformálni fogja. E reformra szakférfiak állítása szerint nagy szükség van, mert e műintézet mindinkább konzervatorium alakot kezd öltetni, pedig az akadémiában csak a tehetséges s már képzett tanítványoknak van helye.

Az első kamara zeneestélyt nov. 21-én tartották a vígadóban. Klemeke és társai teljesen megérdemlik azt a rokonszenvet, melyben a közönség őket részesíti. Gonddal volt összeállítva a műsor is s minden száma fokozott hatást idézett elő.

Zichy Géza gróf legközelebb Hollandiában fog néhány hangversenyt adni.

MŰVÉSZET.

A műcsarnokba az őszi kiállítás szemléletére tömegesen megy a közönség. Hogy a legmagasabb körökben is élénken érdeklődnek az ifju, de izmosodó magyar képző-művészet iránt, bizonyítják ő felségének s az udvar több tagjainak a sugáruti műcsarnokban tett látogatásai. Az uralkodó tetszését megnyert művek közül 11 darabot vásárolt meg, melyek csaknem kizárólag hazánkfiának alkotásai s ez bizonyára a legszebb biztatás a magyar művészekre.

Ujabbán Hajnald bibornoknak Munkácsy által festett arcképe kelt nagy érdeklődést, mely nemrég érkezett meg a brüsszeli nemzetközi tárlatról, hol eddig kiállítva volt. Munkácsytól fővárosunk közönsége még nem látott arcképet s ez fokozza a látogatók számát. Festőnek hálásabb papi fő ritkán akad, mint a kalocsai érsek s Munkácsy is művészelete egész nagyságával oldotta meg feladatát Hajnald érseknek tükorszerű szép

feje szeretetreméltó szellemes mosolyával tekint ránk csodálatos elevenen.

Az őszi tárlat bezárása után is egymást fogják érni az érdekesnél érdekesebb kiállítások. Többek közt Brozik Vacláv, a nagy cseh festő műveinek egész gyűjteménye lesz januárban látható, köztük nagy sikert aratott festménye „Husz a konstanci zsinat előtt.”

Az új festészeti mesteriskola megnyílt az epreskei művésztelepen. Az intézet kormányköltségen készült a város által ingyen adott telken Benczur Béla tervei szerint és vezetése mellett. Stílje új német renaissance s az egész épület tetszetős kinézésű. Belső berendezése kényelmes, különösen nagy műterme czél zerűségre és pompára nézve páratlanul áll fővárosunkban.

A Gambetta-szobor bizottsága Aubé szobrász és Boileau építész tervét fogadta el, őket bizván meg a szobor kivételével.

EGYESÜLETEK.

A Szent-István társulat nov. 20-án választmányi ülést tartott, melynek legfőbb tárgyát a társulat népies irányu irodalmi működésének reformálása képezte. A pénztári kimutatás szerint jan. 1-től a bevétel 83,629 frt, a kiadás 82,537 frt volt. Az elmúlt október hóban eladatott a társulat kiadványaiból 77,305 könyv és 670 szent kép. Ezek a számok mutatják leghűbben, mily kiterjedt s áldásos e társulat működése a magyar katolikus kultúra terén.

A Szent-László társulat november 27-én tartotta 19-ik évi közgyűlését, melynek kimagasló mozzanatát Schlauch Lőrincz püspök elnöki megnyitója képezte.

Lonkay Antal indítványára a közgyűlés üdvözlő feliratot küld a pápához s 1500 frankot aranyban Péter-fillér gyanánt. A titkár jelentése szerint a társulat számos közcélra adakozott az elmúlt évben, többek közt a csángók 3510 frtnyi segélyben

részesültek. Fennállása óta a társulat összesen 137,301 frt segélyt osztott ki.

SZERKESZTŐI PÓSTA.

A hozzánk ismételve intézett kérdezősködésekre újra tudatjuk, hogy a **Fővárosi Szemle** című lap nem a mi lapunk, az egy ujonan megindult lap. A Mérey-Morvay-féle csődbe jutott nyomda, hol mi előbb a Szemlét nyomattuk, átadta a Szemle előfizetőinek névjegyzékét, a Fővárosi Szemle kiadójának Singer urnak, ki már most elküldi lapját a Szemle előfizetőinek s mint hogy a Fővárosi Szemle a mi lapunknak a Szemlének előbbi alakját vette föl, a tévedés innen származhat.

Kiadótulajdonos: **Gr. Kreith Béla.**

A magyar uri közönséghez!

A Szemle megindításakor kijelentettük és azóta is többször hangsúlyoztuk, hogy kizárólag a legelőkelőbb magyar uri osztály, szóval a szellemi, születési és vagyoni arisztokrácia számára szerkesztjük lapunkat.

Társadalmi és irodalmi közleményeink érdekességét azzal növeljük, hogy mindeme, valamint sport közleményeinket is a legelőkelőbb osztály tagjainak tollából adjuk.

Gazdasági rovatunkban pedig kizárólag olyan közleményeket, nagyobb szabásu vállalat-terveket, eszméket és hasznos apróbb ismertetésekkel adunk, melyek a nagybirtokosokat érdekelhetik.

Általános szemle című rovatunkban iparkodunk ugyancsak kizárólag a legelőkelőbb uri közönséget érdeklő eseményeket közölni. Szóval elkövetünk mindent arra, hogy a Szemle időszerű érdekes dolgokat közöljön, és hogy e lap ne legyen fölösleges, hanem nagy hézagot pótló olvasmány.

Hogy mindeme fönt leirt dolgok megtörténjenek, arra kettő szükséges, és ezt jól jegyezzék meg szives olvasóink: 1. Hogy az uri osztály támogassa e lapot. A Szemlének ára nem magas, ha e lap úgy van szerkesztve mint föntebb ígértük. Vannak olcsóbb lapok, melyeknek azonban jó nagy része olyan subventiókkal ellensúlyozza az előfizetési ár olcsóságát, a milyen subventiókat a mi lapunk, mint a legelőkelőbb uri közönség független osztályközlönye soha el nem fogadhat. Az ilyen lapok tartása nem az uri osztálynak való.

2. A legintelligensebb uri osztálynak tagjai irjanak a Szemlébe.

A Szemle a nemzeti önállóság, az ősi erkölcsök, a hazafiui erények előmozdításának hirdetője kíván lenni. E czélok elérhetésének előmozdítását az igen tisztelt olvasók intelligensebb részétől várjuk, fölkérjük tehát a hazafiasan gondolkodó előkelőbb közönséget, hogy lapunkat s e törekvéseinket támogassák.

A mai szám megjelenéséig irtak a Szemlébe:

Alapi Salamon Tódor, — Balázs Sándor, — Barcsay J., — Bárccay N., — Beniczky Gy., — gróf Bethlen N., — Buda Ádám, — Chernel István, — főt. Dvorzsák János, — gróf Eszterházy Pál, — Dr. Farkas Mihály, — Hanvay Zoltán, — Kállay A., — báró Kemény Béla, — Kende Zsigmond, — gróf Kreith Béla (főszerkesztő), — Lakatos Károly, — gróf Majláth J., — gróf Migazzy Vilmos, — Majthényi L., — Mikszáth Kálmán, — báró Nyáry Gyula, — Orczy Gyula, — Porzsolts Kálmán, — dr. Prém József, — Reviczky Gyula, — Szentiványi E., — l. if. gróf Teleki Sándor, — Vajda János, — ifj. báró Vay Miklós, — gróf Vay A., — gróf Zay Miklós, — gróf Zichy Imre stb. stb.

Az egyletek, társulatok tagjai, kaszinók és vendéglők látogatói igen sokat tehetnek lapunk érdekében az által, ha a Szemle tartását az illető helyen kívánják vagy kieszközlik.

A Szemle jövő számaiban több sulyt fektetünk **Nővilág** című rovatunkra, melyben nemcsak divat, mulatság stb., de hölgyeinket érdeklő más dolgokat is fogunk közölni. Reméljük, hogy országunk legelőkelőbb hölgyközönsége is megteend egyet-mást lapunk terjesztése körül.

Az előfizetés idejét mostantul számítjuk, vagyis az 1884. deczemberben beérkező félelvi 5 frt előfizetési díjakat 1885. június végéig történt előfizetésnek számítjuk.